NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13215

IN BAHELTENISH

Ber Orshanski

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ב. אָרשאנסקי

אין באהעלטעניש

דערציילונגען פאר קינדער

1930 | צענטרפאַרלאג | 1930

J. 12672

ב. אָרשאַנסקי

אין באַהעלטעניש

דערציילונגען פאַר קינדער

צענטראַלער פעלקער פאַרלאַג פון פ.ס.ס.ר.
1930 מאָסקווע — כאַרקאָוו — מינסק 1930

א י נ ה א ל ט

	ז ײַ ט
דאָס טרײפענע געזינדל	3
א מײַסע מיט א פעקל	46
דער ערשטער פאָרשלאָג (אן עפיזאָד פון אמאָליקע שווערע צײַטן)	61

Главлит № А-61634 Заказ № 523 Тираж 4000

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва, Шлюзовая набережная, 10

דאָס טרייפענע געזינדל

1

„שלוימע דער טינטער"

אַ שמאָל געסל איז דאָס געווען מיט הויכע־הויכע מויערן, אַזוי, אַז די זון איז אַהין קיינמאָל צו גאַסט ניט אַריינגעקומען.

איז דאָרט געווען טונקל, נאַס און וואַסדיק.

געוווינט האָבן דאָרט, אין דעם שמאָל געסל לויטער אָרעמעלייט, אַלע פאַרבוישעכטע און שמוציקע, אַזוי ווי דאָס געסעלע אַליין.

אָבער אין הויף איז דאָרט געווען גאָר אַ מאָדנער. אַזוי ווי אַ גרויסער־קאַסטן איז ער געווען, אַ פינצטערער און דומפּיקער. און אַזעלכע שמאָלע, פאַרדרייטע ווינקעלעך איז דאָרט געווען, וואָס אַזוי גיך קען מען זיי ניט אָפּזוכן און מע דאַרף האָבן אַ גרויסע בקיאָטקייט אין הויף, מע זאָל אַהינצו טרעפן.

איז אָט, פון איינעם פון אַזעלכע ווינקעלעך פלעגט זיך גאַנץ אָפט, קימאַט אַלע טאָג און קימאַט אין איין און דערזעלבער שאָ באַווייזן....

„שלוימע דער טינטער".

אַזוי האָבן אים גערופן די עלטערע מענטשן אויפן הויף. ווי האָבן אים זייער ניט ליב געהאַט, די עלטערע מענטשן פון הויף. שלוימע האָט מיט זיי קיין מאַגעמאַסע ניט געהאַט,

ער האט געלאכט פון זייער ווילדער פרומקייט. ער פלעגט זיי אפן שוועל ניט ארײַנלאזן.

בלייז צוויי ארבעטער האבן געהאט די זכיה צו אים אריינצוקומען. איינער, נאר א יונגער, א יאר עטלעכע און צוואנציק, א בלאנדער באבערל מיט גרויסע לעבעדיקע בלאע אויגן. ער איז געווען א מעכאניקער, און שלוימע פלעגט גאנץ אפט אריינקומען צו זיין מאמען און מיט א הויערקלעכער שטים זאגן:

— אייער נאבעמקע איז ניטא? שוין יודער עפעס מיט מיין קעסל ניט גלאט. עפשער וועט ער היינט אריינקומען און אונט צו מיר?

און ניט דערווארטנדיק קיין ענטפער פון איר, פלעגט ער אזוי שטיל ארויסגיין פון שטוב, ווי שטיל ער פלעגט אריינגיין.

נאר אומבאמערקט פאר דער מוטער פלעגט אין קעשענע פון נאבעמקעס רעקל, וואס הענגט שטענדיק אפן פריטלקע פון טיר, בלייבן ליגן א קליין ברייוועלע.

און נאך דעם ברייוועלע פלעגט שוין נאבעמקע פארפאלן ווערן אף עטלעכע טעג. און קיינער פלעגט ניט וויסן ווו ער ווערט דאס פארפאלן.

נאבעמקעס מוטער איז געווען די ערשטע צייט זייער אומרויק. זי פלעגט ארומגיין אלע שביינים און פלעגט זיך נאכפרעגן אף נאבעמקען. נאר צו שלוימען פלעגט זי ניט גיין. זי האט איינמאל פון אים געהאט א שלעכטן אפשניט, ווייל דעם ערשטן מאל, ווען זי איז אריין צו שלוימען פרעגן אף נאבעמקען, איז שלוימע אף איר אנגעפאלן און האט זי קוימאט ווי ארויסגעטריבן.

— וואס קריכט איר, ווו מע בעט אייך ניט... אייער נאבעמקע איז אפילע ניט געקומען פארריכטן דעם קעסל... גייטגייט...

אין נאך אן ארבעטער פלעגט אריינגיין צו שלוימען. דאס איז שוין געווען אן עלטערער מענטש, מיט א געדיכטער אבער קורצער בארד. געהייסן האט ער וועליק, אבער אפן הויף פלעגט מען אים רופן „דעם טינטערס ווייב", ווייל וועליק פלעגט גאנצן עפעס אף גאנצע טעג פארפאלן ווערן בא „שלוימע דעם טינטער"...

אויסער די צוויי ארבעטער פלעגט קיינער ניט אריינקומען צו „שלוימע דעם טינטער". מע האט אים ניט ליב געהאט און מע האט אביסל פאר אים מורע געהאט: ער פלעגט אלעמען אפבריען, ווי מיט וואר.

שלוימע האט זיך ניט לאנג באוועגט אין דעמדאויקן הויף און האט געלעבט דערפון, וואס ער פלעגט מאכן טינט...

אייגנטלעך האט קיינער ניט געזען, ווי ער מאכט דעם טינט. ער פלעגט אין זיין „פאבריק" קיינעם ניט אריינלאזן. „איר ווילט אויסקוקן און אפנעמען בא מיר די פארנאסע"... — אזוי פלעגט ער זאגן. נאר געוווסט האבן אלע, אז ער מאכט טינט.

ווייל... קימאט אלע טאג און קימאט אין איינער און דערזעלבער שא פלעגט זיך שלוימע באווייזן מיט א גרויסער קארב אף די פלייצעס, א קארב, וואס איז מיט א בארג געווען אנגעפאקט מיט פלעשער טינט.

אפאנעם, אז ער פלעגט דאס טראגן די אויסגעארבעטע טינט.

אזוי האט דער גאנצער הויף געזאגט.

דערוווסט האט מען זיך, אז ער מאכט טינט, פון וועליקן, פון „שלוימעס ווייב".

ער האט דאס אט דעמדאויקן קלאנג פארשפרייט.

— א קלוגער ייד, אט דער שלוימע... ער האט אויסגעטראכט אזא מין סארט טינט, וואס אים קאסט קימאט גארנישט... און אלץ פון זיך אליין, בא קיינעם גארנישט געלערנט.

אײנמאָל, אַ אינדערפֿרי, איז געגאַנגען אַ רעגן און דער גאַנצער הויף איז געווען פּוסט. האָט זיך אָפּן הויף געוויזן אַ באָבער מיט דינגע, אויסגעצאַצקעטע וואָנצעס, האָט אַרום־געקוקט דעם הויף, האָט עפּעס אַ שמעק געטאָן, האָט זיך אַ דריי געטאָן אין עטלעכע ווינקעלעך און איז ערגעץ אין הויף נעלעם געוואָרן.

עס איז גראָד געווען די צייט, ווען „שלוימע דער מינטער" גייט אַרום מיט זיין גרויסער קאָרב אָנגעפּאַקט פֿול מיט מינט. דאַסמאָל, ווי געוויינלעך, איז ער אויך אַרום פֿון זיין פֿאַרשטעקט ווינקעלע. ער איז זיך געגאַנגען אַזוי לאַנגזאַם, שטאַרק־אײַנגעבויגן אונטער זיין שווערער מאַסע. ער האָט שוין געהאַלטן בײַ דעם לעצטן קער צום טויער, ערשט מיט־אַמאָל האָט זיך געוויזן דער באָבערל, איבערגעדעקט מיט אַ קאַפּיטשאָן אַזוי, אַז מע האָט געקענט זען נאָר זיינע דינע אויסגעצאַצקעטע וואָנצעלעך.

דער קאַפּיטשאָן (אַזוי וועלן מיר דערווייל רופֿן דעם באָבערל) האָט זיך אײַנגעקוקט מיט־די אויגן אין שלוימקעס רוקן, האָט זיך, ווי אַ שלאַנג, אויסגעדרייט, ווי ער וואָלט געוואָלט אָנפֿאַלן אויף שלוימען פֿון הינטן. און אַזוי, אַן אויסגעדרייטער, איז ער נאָכגעגאַנגען הינטן נאָך שלוימען ביז בײַדע זיינען נעלעם געוואָרן פֿון הויף.

נאָר מיט אַ מינוט פֿריער האָט זיך האַסטיק געעפֿנט אַ שמאָל פֿענצטערל פֿון דריטן שטאָק. און עס האָט זיך באַוויזן נאָכעמקעס בלאַס פּנים. ער האָט אָנגעשטרענגט געקוקט אויף דעם קאַפּיטשאָן און, ווי נאָר יענער איז פֿאַרשווונדן פֿון הויף, האָט ער פֿלינק פֿאַרמאַכט דעם פֿענצטער און אין אַ מינוט אַרום איז ער פֿייל אויס בוינן אַרויסגעלאָפֿן פֿון קאָרידאָר און איז נעלעם געוואָרן פֿון הויף.

ס'איז געוואָרן נאָך שטילער אויפֿן הויף, אַקוראַט ווי די ליפּט אַליין וואָלט דערפֿילט, אַז עפּעס איז דאָ ניט גלאַט... ס'איז געוואָרן שטילער און אומרויִקער.

באַלד האָט זיך פֿון נאָך אַ פֿאַרוואָרפֿן ווינקעלע באַוויזן וועליק. ער איז, קענטיק, געווען אַביסל אומרויִק, זיין קורין גערייכט בערדל האָט זיך אָנגעפֿלעדלט און איז געוואָרן מאַד־נע באַוועגלעך... ער האָט אַ הוסט געטאָן, האָט אומרויִק אַ פֿייַן געטאָן דעם בערד און איז אויך באַלד נעלעם געוואָרן פֿון הויף.

מיטאַמאָל האָט זיך דערהערט אַ שניידנדיקער געשריי, ווי עמעצער וואָלט זיך פּלוצים שרעקלעך איבערגעשראָקן.

אין אַלע פֿענצטער האָבן זיך באַוויזן צעשראָקן־פֿרעגנדיקע פּנימער. באַלד האָט זיך דערהערט אַ לויפֿערייַ פֿון אַלע פֿאַרוואָרפֿענע קאָרידאָרן און עס האָט אַ שאָט געטאָן אַ שלאָל גייענדיק־צעפּישעטע מענטשן.

אין גיכל איז געוואָרן טומלדיק.

אויפֿן טראָטואַר, אין דער האַלב־בלאָטיקער קאַנאַווע מיט אַ צעלעכערטן קאָפּ איז געלעגן „דער קאַפּיטאַן".

2

זיבן וויאָרסט הינטערן שטאָט

די זיצונג איז געווען באַשטימט אויף צוועלף באַטאָג און זיבן וויאָרסט הינטערן שטאָט.

דאָס איז געווען דער אָרט פֿון די שטרענג־געהיימע זי־צונגען.

דאָס מאָל, ניט געקוקט דערויף, וואָס פֿאַרשיידענע מענטשן האָבן געדאַרפֿט קומען פֿון פֿאַרשיידענע ערטער און זייער קאָנספּיראַציע, האָבן זיך אַלע פֿאַרזאַמלט צו דער צייט. —

דער וואַלד איז געווען אַ געדיכטער. און דער אָרט, ווו

די זיצונג איז פאַרגעקומען, און געווען אויסגעקליבן אַף אַ בערגל אַזוי, אַז מע האָט לייכט געקאָנט זען, ווער עס גייט פונדערווייטן.

דאָס מאָל איז די זיצונג געווען אין אומריקן.

„דער אַלטער" — אַזוי האָט געהייסן דער סעקרעטאַר פון דער אומלעגאַלער אָרגאַניזאַציע — איז געווען בלאַס. ער האָט צו אָפט געווישט די גלעזער פון זיינע דיקעברילן, איז אומריק אַרומגעגאַנגען אַרום דעם בערגל און האָט גאָר אָפט מיט אַ פלינקן צופ געריסן איינציקווייז האָר פון זיין קורץ בלאָנד בערדל.

— עס הויבן זיך אָן גאָר שווערע ציטן פאַר אונדזער אָרגאַניזאַציע. ווער ווייס, צי וועלן מיר אַריבערקריכן. אַלנפאַלס דאַרפן מיר אָננעמען די שטרענגסטע מיטלען. — אַזוי האָט געזאָגט „דער אַלטער" צום ב׳ יויסעף. יויסעף האָט אויך אַ אומריקער געקוקט אַף די שפיצן פון זיינע פאַרשטויבטע קאַמאַשן און האָט געהאַלטן וויט פאַרשטעקט די הענט אין די קעשענעס.

— נו, עפן די זיצונג, נאָר אָן פּאַניק. מיר וועלן זיך נאָך אַ פּרוּוו טאָן.

— ניט פון פּאַניק גייט דאָ די רייד. מע דאַרף איבערבויען די גאַנצע אָרגאַניזאַציע. דער „פּרילינג" פאַר אונדזער אָרגאַניזאַציע איז פאַריבער און אַף לאַנג, ביז אַ סאָציאַלער רעוואָלוציע.

אינגאַנצן זיינען אַף דער זיצונג געווען פינף כאַוויירים.

דער אַלטער האָט אַ הוסט געטאָן און האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן אַ בוים. ער האָט געקוקט ערגעץ אין דערווייט אַרוּן, קענטיק, ער האָט געטראַכט, ווי אַזוי ער זאָל אָנהויבן.

— איז אַט, האָט ער ענדלעך אָנגעהויבן, הײַנטיקע וואָך זיינען בײַ אונדז געווען עטלעכע דורכפאַלן.... לויט אייניקע ידיעס, וואָס מיר האָבן געקראָגן, מוז אַפּאַנעם בײַ אונדז,

אין אונדזערע רייען, ערגעץ ווין א פּראָזעקאַטאָר. דער סקלאַד פון ליטעראַטור, וואָס בא אונדז איז געווען לעבן וואָקזאַל, איז הורבגעפאַלן. גאַנץ צופעליק איז ניט געווען אַרעסטירט דער כ׳ בלינדערמאַן, וואָס האָט די דירע געהאַלטן: ער איז גראַד געווען אַוועקגעפאָרן אויף עטלעכע טעג, און מיר האָבן צו דערצייט געמעלדעט אים וועגן דעם הורבפאַל.

— וועמען האָט בלינדערמאַן געזאָגט, אַז ער פאָרט אַוועק, האָט וועליק א פרעג געטאָן?

— איך האָב געוווּסט, האָט געזאָגט „דער אַלטער". בא אים איז דער שווער קראַנק געוואָרן און גאָר פּלוצים.

— און ווו איז געווען די פרוי מיט דעם קינד?

— זי איז שוין לאַנג בא אירע עלטערן.

— ווי אַזוי פינדעסטוועגן איז דיראַזיקע דירע הורבגעפאַלן פאַרשטיי איך ניט. אַהינצו גייט קיין מאָל קיינער ניט אַריין. איינמאָל אין כוידעש קום איך אַריין אַהינצו, האָט ייִסעף געזאָגט...

— שווער צו זאָגן.

מע האָט געדאַרפט דערמאָזיקן איניען גוט איספּאָרשן. בלינדערמאַן האָט געמאָגט ניט פאָרן צום שווער, ווען ער זיצט אויף אַזאַ דירע.

—די לעצטע צייט איז ער ביכלאַל שטאַרק אַפּגעלאָזן... איך האָב אים לענגער באַגעגנט אָבישל איבגעטרונקען.

— ווי?!

„דער אַלטער" האָט א קוק געטאָן אויף וועליקן.

— א שיקערן? דאָס איז שוין גאָר ניט פיין. מע דאַרף דעם איניען גוט איספּאָרשן. נו, גוט... ער האָט א ווײַלע געשוויגן און איז נאָכדעם אַריבער צו די פראַגן פון דער זיצונג.

—עס גייען גרויסע טעג, האָט ער אָנגעהויבן. מיר האָבן גאָר איניבן א קאָנפערענץ פון דער יוגנט... עס גרייט זיך

אַן אַלגעמיינער שמוציק פון די אייזנבאַנער... ווי איר זעט איז דאָס גאָר ניט פון די גרינגע זאַכן. אונדזער דרוקעריי וועט מוזן אַן אַרבעט טאָן.

— די דרוקעריי איז גרייט... נאָר וועד ווייס, צי וועלן די אַלגעמיינע הורבפּאַלן ניט ווירקן אַף דער עקזיסטענץ פון דער דרוקעריי.

— די דרוקעריי דאַרף מען היטן, ווי די אויגן אין קאָפּ.

— זי שטעקט אָבער ווי אַ ביין אין האַלדז דער גאַנצער זשוואַלגיבע *. פינף אָבלעגאַלע אָרגאַנען גייען אַרויס וועגן רעגולער, מיר פאַרשיטן די שטאָט מיט פּראָקלאַמאַציעס.

— היינט האָט געטראָפן ניט קיין אָנגענעמע מייסע... איך האָב מורע, אַז נאַבערעזקע האָט זיך אַביסל צופיל צו-קאַכט.

— וואָסי?

— ער האָט מיט אַ שטיין געלעכערט דעם קאָפּ עפּעס אַ פאַרדעכטיקן פאַרשוין, וואָס איז געגאַנגען אַפן הויף, ווען שלוימע איז פון דאָרט אַרויס.

— ווי?!

„דער אַלטער" האָט אומרויק אַ קוק געטאָן אַף זעליקן. אַ ווײַלע איז געווען שטיל... אַ קאַלטער ווינטעלע האָט זיך פון ערגעץ דערטראָגן אַהער און אַלעמענס פּנימער זיינען עפּעס מיטאַמאָל, ווי בלאַס-בלאָ געוואָרן.

— יאָ, אונדז שטייען פאַר זייער שווערע צייטן. מיר מוזן אַלע באַלד אַריבערגיין אַף אַ שטרענג-אומלעגאַלן לעבן. מיר האָבן זיך אַביסל די לעצטע צייט אָפּגעלאָזן. באַלד מוזן אַלע האָבן נייע פּעסער און נייע דירעס. מע מוז גלייך אָנהייבן צו טראַכטן וועגן אַ נייער דרוקעריי.

— אָן אָנהייב איז שוין דאָ, האָט יוסעף געענטפערט. אַ קליין „אַמעריקאַנקע" אַרבעט שוין.

* זשוואַלגיבע—אַף ליסוויס און אָבראַנקע.

— יוסעף דאַרף באַלד בײַטן אַלע יאַווקעס און אַלע פּאַראָלן. אַ וואָך צײַט זאָל זיך קײנער ניט ווײַזן אַף די גאַסן.

— און וואָס וועט זײַן מיט דער דרוקערײַ?

— וואָס ווייניקער אַהינצו אומגײן. זאָל מען פון דאָרט אויך אַ וואָך צײַט ניט אַרויסגײן.

— נאָכקע טאָר מער אַהינצו ניט אַרײַנגײן. נאָכקע מוז פֿאַרלאָזן די שטאָט. עס קען ניט זײַן, אַז עמעצער פון הויף זאָל אים ניט באַמערקן און ניט אַרויסגעבן.

— דאָס וועט ניט העלפן, אויב מע ווייס שוין, אַז פון יענעם הויף האָט אים ווער עס איז געטרימעסט, וועט מען שוין דעם הויף אַלצײַנס ניט לאָזן צורו. און נאָכקע איז ווײַטער אַ נײטיקער מענטש אין דרוקערײַ.

— אַ ייִנגל קען!

— ער איז ניט שולדיק, דער פֿאַרשײַן איז אַוועק איצט נאָך שלוימען. מע האָט געמוזט אָפּרײניקן שלוימען דעם וועג.

— מע דאַרף באַלד בײַטן דעם טרעפֿ-פּונקט פון דרוקערײַ. יענע דירע איז אַפּאַנים שוין פֿאַרדעכטיק. מע מוז גלײַך אײַנשטעלן די נײַע דרוקערײַ.

עס איז געווען נאָך האַלבן טאָג, ווען די זיצונג האָט זיך פֿאַרענדיקט. אין פֿאַרלויף פון איין נאַכט האָט מען געמוזט אינגאַנצן איבערבײַטן די טעכניק. יוסעף איז אַ גאַנצע נאַכט געווען פֿאַרנומען. פון איין גאַס אין דער צווייטער — און אַלץ אין די פֿאַרוואָרפֿנסטע ווינקעלעך פון שטאָט, פון איין עק אין דעם צווייטן איז ער אַרומגעלאָפֿן און האָט פֿאַראָרדנט און אײַנגעאָרדנט.

אַ מידער, אינגאַנצן אַ נאַסער איז ער געקומען אַהיים.

אַרויפֿגײענדיק אַפֿן הויף האָט ער דערזען, אַז בײַ אים אין צימער איז ליכטיק.

— ווער קען דאס זיין? אזוי שפעט! ער האט זיך שטילינקערהייט גענומען גאטועקנען צום פענצטער. אבער באלד האט ער א טראכט געטאן:

ווען עס וואלט געווען די זשוואליגע, וואלט שוין דער הויף געווען א געפאקטער מיט פאליציי. ער האט פונדעסטוועגן אריינגעקוקט אין פענצטער און׳איז אריין אין שטוב.

— דו? וויאזוי קומסטו אהערצו אין אזא צייט? דו ווייסט דאך, אז צו פארקאנפיסקירטע באווירים טאר מען ניט קומען אן א דערלויבעניש?

— איך בין געגאנגען צו דער יאזיקע, אבער דארט ארום איז ניט גאר „ריין“. אריינגיין אהינצו האב איך זיך ניט באשלאסן.

— וואס האט געטראפן?

— וועליק האט דאך איך מיסטאמע איבערגעגעבן, אז איך האב היינט צעמאזשעט דעם שארבן עפעס א פארדעכטיקע פארשוין, וואס האט זיך געלאזן נאך שלוימען, ווען יענער האט געטראגן א קארב מיט ליטעראטור.

— יא, ער האט דערציילט... און צעקא איז מען דערפון ניט ווייער צופרידן.

— און צע—קא? פארוואס?

— פארשטייסט, בא אונדז אין געסל... דארט איז אזוי פארקאנפיסקירט... ווען דאס טרעפט אין אן אנדער גאס, וואלט דאס געווען נישקאשע. זיי וועלן ווארפן א כשאד אף אונדזער געסל... ביז אהער איז זי געווען אויסער יעדן כשאד.

— אין אן אנדער גאס איז אבער צו טומלדיק... איך ווייס ניט, צי עס וואלט זיך איינגעגעבן...

— יא, איצט איז דאס שוין פארפאלן...

— איצט איז די געשיכטע אט וואס... אהיים קומען קען איך ניט. איך מוז היינט אפפארן באטש אף עטלעכע וואכן וווהין עס איז.

— עס איז דא אזא באשלוס.
— איז גוט, איך האב אן א דערלויבעניש ניט געוואלט אוועקפארן.
— עפשער וועסטו דערווייל, פאר איין וועגס אפטאן א שטיקל ארבעט?
— דעהיינע?
— פאר אין שטול... אין די אייזנבאן-ווארשטאטן איז דא אינדווערער א באדער... גיב אים איבער א פארשפרידטן בריוו.
— גוט. גרייט צו. און א שא ארום איז מיין צוג. געלט האסטו?
— וויפל דארפסטו?
— א פאר רובל. דארט וועל איך זיך מיטטאמען איינארדענען ווי עס איז.

עס איז שוין געווען ארום צוועלף באנאכט, ווען נאכעמקע האט זיך מיט זייטיקע געסלעך געקליבן צום וואקזאל.

א פרילינג-נאכט איז האן געשטאנען, ~~א פרישע און א~~ קילע. הודך א קליין וואלקנדל, א בלאסן און א הורבויכטיקן האט א האלבע לבנה ארויסגעקוקט און איר ליכטיקער פנים האט אזוי באהוקנדיק און בענקענדיק געקוקט אף נאכעמקען, אקוראט ווי זי וואלט אים געזאגט:

— דיין עמעס! זאל די גאנצע וועלט אפשטיין קעגן דיר, זיי היק, זיי פעסט — דער עמעס איז אף דיין זייט, גיי זיך דיר דיין וועג. פאר דיר איז דא איין וועג — לעבנס וועג.

אזוי האט די לבנה הודך א דין און בלאס וואלקנדל שטילערהייט גערעדט צו נאכעמקען.

און נאכעמקע איז געגאנגען האפערדיק, פול מיט גלויבן אין דעם גרויסן עמעס, פאר וועלכן ער קעמפט ~~און~~ פאר וועלכן עס קעמפן די פראלעטאריער פון דער גאנצער וועלט.

עס זײַנען געבליבן די לעצטע פּאָר געסלעך. נאַבעמסקע האָט זיך נאָך פּאַרזיכטיקער אַרומגעקוקט, האָט אײַנגעהאַלטן די טריט, װי ער װאָלט מורא געהאַט, אַז עמעצער װעט דערהערן, װי ער באַװעגט זיך צום באַן. פנװײטן האָט זיך שױן דערזען דער גרױסער פּאַנאַר, װאָס האָט באַלױכטן דעם װאָקזאַליקן אַרום.

נאַבעמסקע איז אַרױס פון דער לעצטער געסל און האָט דערזען פאַר זיך דעם גרױסן פּלאַץ.

ער האָט זיך אַרומגעקוקט.

פון װאָקזאַל איז אַרױסגעגאַנגען אַ הױכער יונגערמאַן, װײער שײן געקלײדעט... ער האָט װײער הױך געדרײט אינדערלופטן אַ דין טראַסטיקל און האָט זיך פרײלעך אונטערגעפײפט.

3

די זשװאַלגיבע איז אומרויק

די בורזשואַזע און סאָציאַלדעמאָקראַטישע צײַטונגען האָבן געשטורעמט.

די קאָמוניסטן זײַנען אַן אומלעגאַלע פּאַרטײ און זײ האָבן די גרעסטע װירקונג אױף די מאַסן. דעם ערשטן מײ איז געװען אַ גרױסע קאָמוניסטישע דעמאָנסטראַציע מיט רױטע פאָנעס, מיט לאָזונגען אױעלכע, װאָס זײ, די עסדעקעס, זײַנען זײ געװען גאָר ניט אַזױ צום האַרצן.

דערהױפּט האָט אױפגעבראַכט די סאָציאַלדעמאָקראַטן דאָס, װאָס די קאָמוניסטן האָבן אַ פּרעסע, ניט ערגער פאַר זײערער.

— אַן אומלעגאַלע דרוקערײ און זאָלן אַרױסגעבן אַזױפיל ליטעראַטור, אַקוראַט, װי זי װאָלט געהאַט די בעסטע מאַשינעס.

עס האָבן זיך אָנגעהויבן די וואַלן אין סיים. די סאָציאַל-דעמאָקראַטן האָבן געהאַט זייערע צייטונגען, זייערע לעגאַלע דרוקערייען, ווי יעדע פאַשיסטישע אָרגאַניזאַציע אין אַ קאַפּיטאַליסטיש לאַנד. און פונדעסטוועגן האָבן די קאָמוניסטן אָנגעהויבן די וואַל-קאַמפּאַניע די ערשטע. זיי האָבן אַרויסגעלאָזן דעם ע ר ש ט ן פּלאַקאַט, דעם בעסטן און דעם שענסטן.

אין איין שיינעם פרימאָרגן איז גאַנץ קאָוונע געווען אַרומגעקלעפּט מיט גרויסע פּלאַקאַטן, אַף וועלכע עס זיינען געווען אָפּגעמאָלט אַ גאַנצע ריי קאַריקאַטורן. וויאַזוי די עסדעקעס נאַרן אָפּ די אַרבעטער, וויאַזוי זיי, צוזאַמען מיט די פאַשיסטן, באַראַבעווען דורך פאַרשיידענע געזעצן די אָרעמע פּויערים.

און פון דעמאָלט אָן זיינען שוין דידאָזיקע פּלאַקאַטן פון די ווענט נים אַראָפּ. די גאַנצע פּאָליציי איז געווען מאָביליזירט. ווי נאָר אַ פּלאַקאַט פלעגט זיך באַווייזן, אַזוי פלעגט שוין דער גאָראָדאָוואָי צולויפן, פאַנאַנדערטרייבן דעם אוילעם און געשווינד, מיט גרויס רוגזע אַראָפּרייסן דעם פּלאַקאַט און צעטרעטן מיט די פיס.

אָבער ווי נאָר דער גאָראָדאָוואָי פלעגט זיך אָפּקערן און אַראָפּ פון טראָטואַר, פלעגן שוין אויסוואַקסן אַ פּאָר יינגלעך, איינער מיט אַן עמער, און דער צווייטער מיט אַ פּאָר פּלאַקאַטן אונטערן פּאָלע, און אַ גרויסער פּלאַקאַט פלעגט שוין ווידער הענגען איבערן וואַנט... און הונדערטער מענטשן פלעגן זיך שוין ווידער קלייבן אַרום אים...

די זשוואַלגיבע איז געווען אויפגעבראַכט. די גאַנצע פּרעסע, דערהויפּט די עסדעקישע, פלעגט שרייען אַף איר: איר זייט גאָרנישטן, איר קריגט געהאָלט און טוט גאָרנישט. די קאָמוניסטן געוועלטיקן איבער אונדז, און איר זייט ניט בעקויעך זיי אויסצוגעפינען. ווער ווייס, צי זיצן ניט אין דער זשוואַל-

ניבע עטלעכע צענדליק קאָמוניסטן און טוען דאָרט, וואָס זיי ווילן.

אין זשוואַלגיבע איז מען געווען אומרויק. די עסדעקן האָבן אַרייַנגעטראָגן אַן אָנפֿרעגע אין פּאַרלאַמענט (בא זיי הייסט דאָס סיים): צי ווייס דער אינערן-מיניסטער, אַז אין זשוואַלגיבע זיצן קאָמוניסטן און אַז די זשוואַלגיבע באַקומט געלט פֿון מאָסקווע, פֿון די באָלשעוויקעס. די עסדעקעס האָבן געוווּסט, אַז דאָס איז אַ ליגן, אָבער קעדיי אויפֿצוברענגען די זשוואַלגיבע און נייטן זי איינמאָל פֿאַר אַלעמאָל אָנצונעמען די ענערגישסטע מיטלען קעגן די קאָמוניסטן, האָבן זיי אַרייַנגעטראָגן אַזאַ פּראָוואָקאַטאָרישע אָנפֿרעגע.

דער שעף פֿון דער זשוואַלגיבע איז געזעסן אין זיין צימער אַ בייזער און אויפֿגעבראַכטער. ער האָט בייז און לאַנג געקלונגען. אין צימער האָט זיך באַוויזן זיין געהילף, לאַדוניטיס.

— דיינע באַווירים, די סאָציאַלדעמאָקראַטן, הערן ניט אויף צו בילן. עפּשער וואָלסטו זיי איינגענומען?

— איך האָב אייך געזאָגט, אַז מע דאַרף ווערן נעענטער מיט זיי. מע מוז זיי געבן עטלעכע וויכטיקע פּאָסטנס... נעכטן האָב איך געזען דעם פֿאָרזיצער פֿון דער עסדעקישער סיים-פֿראַקציע...

— צום טייוול, וואָס ווילן זיי נאָך! אַ געהילף האָב איך שוין אַ סאָציאַלדעמאָקראַט. איך אַליין בין דאָך איך עפּעס אַ סאָציאַליסט... עמעס אַן עסער, און אַ גאַנצער ריי שטעט האָבן מיר עסדעקישע אַגענטן. מיט איין וואָרט — אַ סאָציאַליסטישע זשוואַלגיבע.

— די לעצטע צייט האָבן די קאָמוניסטן טאַקע-אויפֿגעהויבן דעם קאָפּ.

— יאָ, אָבער גיי געפֿין זיי! דו ביסט דאָך שוין אַן עסדעק, ניט קיין מאָסקווער אַגענט, נו, פֿאַרוואָס געפֿינסטו זיי ניט?

— מען מוז האָבן אַנדערע עטלעכע מענטשן בא זיי.

— אָט גלייבן זיי דיר! דו האָסט דאָך דיין כאַווער געשיקט ווערן אַ קאָמוניסט, נו, האָט דאָס פיל געהאָלפן? אָט האָבן זיי דאָך אים אַריינגענומען אין דער פּאַרטיי.

— רופט אַריין בלינדערמאַנען, ער מוז האָבן באַקאַנטע, ער מוז וויסן.

— שיק אים אַריין, די שמאַטע. פון אים וועט גאָרנישט זיין, ער איז אַ גרויסער נאַר. געדאַרפט צישיקן...

מען האָט אָנגעקלונגען אין טעלעפאָן.

— יאָ. איך. ווער רעדט דאָס? דער טייוול ווייס, וואָס די פּלוידערסט דאָרט אין טעלעפאָן? וועמען!

ער האָט אַ שלידער געטאָן פון צאָרן די טרייבל פון טעלעפאָן, האָט בייז אַ רעווע געטאָן, האָט אַ ריס געטאָן דעם מונדיר פון זיך און האָט אַ זעץ געטאָן מיט זיין פויסט אַן שרייב-טיש.

— איך וועל אויפרייסן האַלב קאַזנע, אָבער איך וועל זייער נעסט צעשטערן.

— וואָס האָט געטראָפן?

— בלינדערמאַן ליגט שוין אין שפּיטאָל.

— וואַ-אַס!

— דיין פּיידע! דו האָסט דאָך אים „ווערבירט פון די קאָמוניסטישע רייען”. ניי פאַרלאָז זיך אַף איך, עסדעקעס.

ער האָט אָנגעקלונגען.

עס איז אַריין אַן עלטער זשאַנדאַרם, אַ הויכער, מיט גרויסע באַקנבאַרדן און גאָלדיקע לאַנגע וואָנצעס, וואָס זיינען געהאַנגען אַראָפּ, ווי צווייגן פון אַן עלטער בעריאָזע.

— נו, איסגעפיינט זיך! וווהין האָט איר געשיקט בלינדערמאַנען?

— ער איז געקומען צוגיין און האָט געזאָגט, אַז ער קען זיך דערזייען, ווי עס געפינט זיך די אומלעגאַלע דרוקעריי

— און דו האָסט אים, נאַטירלעך, געגלייבט? אַט דאָס הייסט אַן אַלטער, רוסישער זשאַנדאַרם, צום טייוול זאָלסט איר אַלע גיין!

— וואָס האָב איך אים געדאַרפט גלייבן? איך האָב אים געזאָגט: גוט, גיי אין שפּיר.

— עס וועט נאַריש זיין, עס איז קענטיק, אַז אייערע אַלטע מעטאָדן פון אויספירן וועט מען מוזן איינמאָל פאַר אַלעמאָל אויסראָטן. וואָס האָט פאַרשטאַנען דער רוסישער כאַם?

מען האָט ווידער אָנגעקלונגען.

— אַלאָ! אַזוי, ער האַלט שוין בײַ דער פּגירען! וואָס?! אַ ראַט? ער וויל ווידער זאָגן! צום טייוול, וואָס האָט דאָס צו מיר?

דער זשאַנדאַרם מיט די לאַנגע וואָנצעס איז אויפגעשפרונגען פון אָרט.

— זאָגט, אַז מיר וועלן אים גלייך שיקן. מען קען מיטן ראַט הורכמאַכן... מיר דאַרפן האָבן אַן אייגענעם ראַט.

דער שעף פון דער ווישאָליבען האָט אַ קוק געטאָן פאַר־ וווּנדערט אויף דעם זשאַנדאַרם, נאָר באַלד האָט זיך אַ שמיי־ כעלע באַוויזן בײַ אים צווישן די אויגן און ער האָט געענט־ פערט אין טרייבל.

— גלייך שיקן מיר אַ ראַט. יאָ, ער זאָל האָבן דערווייל ניט פּגירן. ער האָט אויפגעלייגט דאָס טרייבל און האָט מיט אַ שמייכעלע געזאָגט צום אַלטן זשאַנדאַרם.

— פּאַוועל אַנטאָנאָוויטש, איר זייט גענאַל! דערויף האָב איך זיך גאָרניט געכאַפּט.

— הייסט דאָס, אַז ניט אַלץ פון דער אַלטער זשאַנדאַר־ מעריע וועלן מיר דאַרפן אויסראָטן!

אַלע האָבן זיך צעלאַכט.

— אַמאָל, אין די אַלטע צייטן, ווען עס האָט נאָך געלעבט אונדזער גאָט־געזאַלבטער...

— נו־נו, ווײנט אַביסעלע, ווײנט. ניטאָ דער קײסער און ער וועט שוין ניט זײַן.

— יאָ... איז אַט, אַט דעמלט פֿליען אונדז די זשיראָװיסקע ראַבאָנים װײַער גיט צוגײן קימען.

— עפּעס קענט איר ליפּטערן אײער שפּראַך. האָט דער שעף מיט אַ שמײכעלע געזאָגט. מיר זײנען אַן אַבראַנקע אַפֿן אײראָפּעיִשן מאַניר... מיר האָבן דורכגעמאַכט די ענגלישע שול. איר װײסט דאָך גוט, װי איך האָב ליב די ייִדן, אָבער... מע דאַרף זײַן אַ דױשענטלמען.

— אַנטשולדיקט... איז אַט דעמלט פֿליען אונדז די ייִדישע ראַבאָנים װײַער גיט צוגײן קימען. אַט איז בײַ אונדז געװען אין לאַדז אַזאַ ראַבין. ער פֿלעגט שטענדיק צושטעלן די צװײ־ פֿלערך פֿון די שטרײק־אָנפֿירער. ער איז בײַ אונדז געװען אַן אַפּטער אַרײַנגײער. דער פּאָלקאָװניק אונדזערער פֿלעגט זיך מיט אים אָלע װאָך טרעפֿן בײַ דעם באַריִמטן ייִדישן גביר, בײַ פּאָזנאַנסקען אין שטוב. מיר האָבן געהאַט אַזאַ אין דװינסק. אַן אַנגעזעענער ראַבין געװען. נו, און דער פּאָלטאַ־ װער ראַװ...

— יאָ, אָבער װאָס קענען מיר איצט טאָן? ערשטנס, האָבן מיר קײן ראָװ ניט...

— דאָס איז אַ קלײניקײט. שיקט נאָך אײער קאָװנער ראָװ, ער װעט דאָס טאָן.

— מע דאַרף װי צאָלן איך?

— אונדז פֿליען װי טאָן פֿאַר אַ שמײכעלע. מיר פֿליען אָף װי גוט אָנשרײַען, אַ טופּע טאָן שטאַרק מיטן פֿוס... גרױסלדיקע פּאַבראַנים... איך װעל פֿינדאָנען אָנקלינגען.

— קלינגט.

פּאַװעל אַנטאָנאָװיטש האָט פֿאַריכט זײַן טױשורקע, האָט אָנגעקײט די װאָנצעס, געמאַכט אַ בײזן פּאָנעם און האָט אָנגעקלונגען.

— דעם ראָוו האָרף איך, האָט ער אַ ברום געטאָן. און צו די צוויי באַוויירים זײַנע האָט ער מיט אַ געלעכטערל און שטיל געזאָגט:

— באַלד נעמען בײַ אים אָפּ די פּיס... עס וועט אים ווערן נאָס...

און טעלעפאָן־טרײַבל האָט אַ הוסט געטאָן.

— דער ראָוו? ער האָט געמאַכט אַ באַסאָווע שטים און האָט וואָשנע־שטרענג אַ זאָג געטאָן:

— דאָס רעדט מען פון זשוואַלגיבע... ער האָט געמאַכט אַ ביטערוואַט פּאָנעם און האָט געזאָגט ווײַטער שטיל זײַנע באַוויירים.

— דאָס בעדהל, דאָס ציגן־בעדהל איז שפּיציק געוואָרן.

און אין טרײַבל האָט ער בייז־ערנסט אָפּגעזאָגט:

— יאָ, פון זשוואַלגיבע, וואָס וווּנדערט איר זיך אַזוי?.. אין הײַנטיקער צײַט, הערט זיך צו די זשוואַלגיבע, ווי די גאַנצע מעלוכע, צו די רעליגיעזע פאָדערונגען פון יעדער נאַ־ציע... די אָבראַנקע איז אַזאַ אָנשטאַלט, וואָס איז פאַרבונדן מיט אַלע שיכטן פון דער באַפעלקערונג. ער האָט אין טרײַבל אײַנגעשטעקט אַ לאַנגע צונג און האָט זיך מעשונע מאָדנע פאַרקרימט.

— זשידאָווסקע מאָרדע, פּאַרכאַטע מאָרדע, האָט ער שטיל געזאָגט. און אין טרײַבל האָט ער ערנסט אַרײַנגעזאָגט:

— מיר האָבן איך, וויער אַ זיבעטיקער אַתיען... אין אַ האַלבער שאָ אַרום?..

.4

דער ראָוו און די זשוואַלגיבע

געלאָסן און שטיל, מיט אַ באַזונדער ראַכוועס איז די שוואַרצע באָרד געלעגן אויף רעב לייזער דעם ראָווס ברייטער

ברוסט־קאסטן. און דער פּאַנים באַם ראָװ איז געװען אַזױ געלאַסן און ראַכױעסדיק, װי זײַן באָרד.

ער איז געגאַנגען שטיל און אין זײַן רײַקן גאַנג איז געװען אַ באַזונדער זיכערקײט און פֿעסטקײט. ערשט איצט האָט ער זיך דערפֿילט, אַז עס איז גוט און עס איז װערט צו לעבן אױף דער װעלט. באַ זיך, אין דער ײדישער װעלטל, איז ער שױן לאַנג אַן אָנגענומענער מענטש, אַ גרױסער באַשײַן. סאָלאָװײטשיק, דער גרױסער װאַלד־סוחר, װאָס האָט אָפּן ברעג פֿון נעמאַן זײַן גרױסן זעגמיל און װאָס האָט דערגרײכט צו אַזאַ גדולה, אַז ער איז געװאָרן אַ ײדישער מיניסטער, דערהױקער סאָלאָװײטשיק האָט אים, דעם ראָװ, רעב לײַזערן, אײַנגעלאַדן אַמאָל אױף טײ און האָט מיט אים גערעדט אַזױ װאַשנע װעגן װיכטיקע קאַהאַלשע אינױנים. באַ די איבעריקע גװירים איז ער שױן לאַנג אַן אָנגעזעענער מענטש, ניטאָ װאָס צו זינדיקן... אָבער שטענדיק האָט רעב לײַזערן פֿאַרדראָסן אײן זאַך — פֿאַר װאָס איז דער גאָלער פּלעטש־קײטים אַ דעפּוטאַט אין סײם, אַ מיטגליד פֿון פֿאַרװאַלטונג פֿון פֿאָלקס־באַנק — און מע זאָגט גראָד, אַז ער האָט דאָרט די גרעסטע דײע, — אַ שטענדיקער אַרײַנגײער צום פּרעזי־דענט. אַ ײדישער מיניסטער איז טאַקע אַ װאַשנע זאַך, אָבער צו אַ פּרעזידענט קומט דאָס ניט... עס איז דאָך עפּעס אַ מאַלביעס...

און איצט פֿילט ער, אַז עס הײבט אָן צו גײן אױף אַ ריכטיקן װעג. דער שעף פֿון דער זשװאַלגיבע אַלײן האָט אים גערופֿן צו זיך... עס קען זײַן, אַז דער איבערשטער װעט העלפֿן און דורך זײַן האַנט װעט ער געהאָלפֿן װערן... אַ גרױסער אָדן, דער שעף פֿון דער זשאַנדאַרמעריע. מע זאָגט, אַז באַ אים אין די הענט ליגן אַלע מיניסטאָרן... אַפֿילע דער פּרעזידענט אַלײן זאָגט מען...

ער האָט מורא געהאַט צו פאַרענדיקן דעם געדאַנק: ווער ווייס, צי פּאַסט דאָס... ער גייט דאָך עפּעס אין וואַלגערבע... ווי פאַרשטייען דאָך אַפן זינק...

אַפן זינג האָט ער באַגעגנט דעם הויזן, נאָר איצט האָט ער אָפּגעקערט דעם קאָפּ, ער האָט זיך נישט געוואָלט מיט אים טרעפן... ער גייט אין וואַלגערבע, גייט ער... אין קלייניקייט, אין וואַלגערבע... קיינער מאָר נישט זיבן...

און האָט פאַרקערט אין אַ זייטיק געסל.

איידער ער האָט אָנגעקלונגען אין וואַלגערבע, האָט ער זיך אַרומגעקוקט, האָט אַ קליין הוסט געטאָן, האָט אַ גלעט געטאָן די באָרד און פאַריכט דעם אַטלעסענעם סורדוט.

שטילערהייט, מיט אַ באַזונדער ציטער, האָט ער אַ דריק געטאָן די קנאָפּקע פון גלעקל. און ווי נאָר הינטער טיר האָט אַ ריס געטאָן מיט רויש דער צינגל, האָט ער זיך דערשראָקן און האָט פלינק אָפּגעלאָזן, ווי ער וואָלט זיך אָפּגעבריט.

רעב לייזער איז לאַנג געזעסן אין וואַרטונגס-צימער ביז צו אים איז אַרויסגעגאַנגען דער אַלטער רוסישער וואַנדאַרם מיט די לאַנגע וואָנצעס. פּאַזל אַנטאָנאָוויטש איז אַריינגעגאַנגען פלינק, מיט אַ שטאַרקן קלאַפּ הינטער זיך די טיר. ער האָט געמאַכט איין טראָט און איז געבליבן שטיין. רעב לייזער האָט זיך אויפגעהויבן, האָט זיך שטאַרק אַ בויג געטאָן און האָט זיך דערנעענטערט צו אים.

— איך בין דאָס דער ראָוו.

— גוט, גוט, האָט איר זייט געקומען. מיר זיינען לאָיאַל צו יעדער רעליגיע. מיר האַלטן, אַז יעדער פרומער מענטש, וועלכער נאַציע ער זאָל נישט געהערן, אַפילו צו דער ייִדישער נאַציע, איז פאַר אונדז גוט... איז אַט... בײַ אונדז ליגט אין שפּיטאָל אונדזערער אַ מיטאַרבעטער. איינער פון אייערע, פון די באָלשעוויקעס, האָט אים געמוזט מעבאַבער זיין מיט אַ שטיין איבערן קאָפּ און ער גייסעסט איצט אין ייִדישן

שפּיטאָל. ער װיל זיך אָבער פֿאַרן טױט מיטװאַדע זײַן. גײט צו אים, זאָל ער זיך מיטװאַדע זײַן און זאָל ער זאָגן אַלץ, װאָס ער װײס װעגן די קאָמוניסטן.

רעב לײזערן איז אױף אַ װײַלע געװאָרן קאַלעמוטנע אױפֿן האַרצן: ער האָט געװאַרט אױף מער, אױף עפּעס אַ גרעסערער שליכעס. נאָר באַלד האָט ער זיך אַלײן באַרױקט:

— מע הײבט אָן פֿון קלײנס... אַלעמאָל הײבט מען אָן פֿון קלײנס...

ער האָט זיך אַ ניג געטאָן.

— איך דאַנק אײַך זײער, גרױסער האַר, פֿאַר אײַער גנאָד... גאָט װעט אײַך בעפֿירעש באַצאָלן מיט קאָלטון פֿאַר דעם, װאָס איר פֿאַרלאָזט ניט אַ ײדישע נעשאָמע, װאָס װיל זיך אָפּרײניקן פֿון די גרעסטע זינד, פֿון קאָמוניזמוס, און זאָל קומען אױף דעם אױלעם האַבעס רײן, װי די טױב.

ער האָט געװאָלט נאָך רײדן, נאָר פּאַװל אַנטאָנאָװיטש האָט אים איבערגעשלאָגן:

— איך דאַרף װיסן, אױף װאָס אָנצוקװעטשן. ער איז אונדזערער און אַגענט ניט פֿון לאַנג. ער מוז װיסן אַ סאַך זאַכן, נאָר די װיכטיקע האָט ניט דערצײלט: צי האָט ער מוירע געהאַט פֿאַר די באָלשעװיקעס, צי ער האָט געװאָלט פֿאַר יעדער יעדיע צאַפּן בײַ אונדז געלט. איצט דאַרף איך אים דערזײן, אַז זײַנע כאַװײרים אַלײן האָבן אים דערהאַרגעט, און מיט דעם, װאָס ער װעט אַװעקטראָגן מיט זיך די סױדעס, װעלן זײ נאָך עמעצן אַזױ דערהאַרגענען... עפּשער טאָקע זײַנע עלטערן... זײ װעלן נעקאָמע נעמען אָן אים און דער־ האַרגענען זײַנע עלטערן... מיט אײן װאָרט, איך װעט שױן װיסן, װי צו זאָגן, איך פֿאַרלאָז זיך אױף אײַך: ייִדן זײַנען אַ קלוג פֿאָלק... נישקאָשע, מע דאַרף זײ ניט לערנען.

ער האָט אַ שמײכל געטאָן און געגעבן אים די האַנט.

רעב לייזער האָט האַסטיק אַ נעם געטאָן זיין האַנט אַזוי, אַז ער האָט שטאַרק אָנגעקוועטשט אַף דעם אויסבויג פון גראָבן פינגער, ער האָט זיך באַלד אַ נעמגעטאָן צוריק און האָט אָפּגיך אַרויסגעזאָגט:

— אַהאַנק, אַ גרויסן האַנק... זייט רויק, איך וועל...

— איר דאַרפט גיין גלייך, און מיר מוזן האָבן די ידיעה אויך גלייך. איך וועל אייך שיקן אין שפּיטאָל צוהילף אונ־ זערן אַן אַגענט; ער וועט פאַרשרייבן, וואָס מע וועט דאַרפן.

אין אַ ווײַלע אַרום איז רעב לייזער געזעסן נעבן בלינ־ דערמאַנס צוקאָפּן.

— אָט אַזוי, מיין זון... דו דאַרפסט זיך מיטוואָדע זיין פאַר מיר... דו דאַרפסט אַרויסזאָגן אַלץ, וואָס עס קוועטשט דיר אַפן האַרצן. טאָמער האָסטו אַף וועמען עס איז אַ קאַ‏עס, זאָג, וועט דיר גרינגער ווערן און דער אייבערשטער וועט דיר מוחל זיין דיין זינד. מע טאָר ניט זיין אינקאַ‏עס, מע טאָר אַף קיינעם ניט טראָגן קיין קאַ‏עס... דער מענטש איז דאָך נאַרניש, ער איז דאָך ניט מער, ווי באָטש אַ שליעך... זאָג, מיין קינד, דערציי אַלץ.

בלינדערמאַן האָט אַ קרעכצע געטאָן.

— מיך האָט דערהאַרגעט אַ באַלשעוויק, יענטע די בעי־ קערקעס יינגל... ער וווינט...

— וועלכע יענטע די בעקערקעס? דערציי, מיין קינד, איך דאַרף האָם מיספּאַלעל זיין אי פאַר דיר, אי פאַר אים... ווי רופט מען אים, מיין קינד?

— נאַכעמקע...

— נאַכעמקע בערעב?...

— יסראָעל־בער האָט מען גערופן זיין טאַטן.

— בערעב יסראָעל־בער, וואָס וווינט?..

— אַף קליינגראָדנער...

— אַף קליינגראָדנער... און די פאַמיליע זיינע איז...

— קאַפּלאַן.

— קאַפּלאַן. איז אַט דער איבער יסראַעל האָט דאָס דיר געגעבן מיט אַ שטיין אין קאָפּ... פאַרוואָס?...

— רעבע, איך דאַרף מען דאָך זאָגן דעם גאַנצן עמעס...

— נאָר דעם עמעס, מיין קינד. איך דאַרף דיינע רייד ברענגען פאַר גאָט באָרעכו. ווי קען איך ברענגען פאַר גאָט באָרעכו שקאָרים?

— ער איז אַ קאָמוניסט... דאָרט אויפן הויף... וויינט נאָך איינער... אויך אַ קאָמוניסט... שלימע רופט מען אים... ער האָט פאַרבינדונגען מיט דער הויקעריי...

הינטערן ראָוו איז געשטאַנען אַ הויכער יונגערמאַן, ווייער שיין געקליידעט און האָט פאַרשריבן אין אַ קליין ביכעלע...

.5

די ה[illegible]וואלגיבע און דער ראָוו

איצט איז שוין דער לייזער נישט געשטאַנען, נאָר געזעסן נאָר ברייט צעלייגט אין אַ ווייכן פאָטעל פון הויכן לעדער, און אַנטקעגן אים, אויך ברייט צעלייגט, איז געזעסן נישט דער אַלטער רוסישער זשאַנדאַרם, פאָניעל אַנטאָנאָוויטש, נאָר אַליין דער שעף פון די זשאַנדאַרמען... און געווען איז דאָס נישט אין וואַרט-צימער, נאָר טאַקע באַם שעף אין קאַבינעט.

דער שעף האָט מיט אַ ליבלעכן שמייכל געקוקט אין די אויגן דעם ראָוו, און דער ראָוו האָט מיט אַ ליבלעכן שמייכל געקוקט אין די אויגן דעם שעף.

דער שעף האָט געפרעגט און דער ראָוו האָט דערציילט...
און הינטערן ראָוו איז געשטאַנען אַ הויכער יונגערמאַן, ווייער שיין געקליידעט און האָט פאַרשריבן אין אַ קליין ביכעלע.

און דער ראָוו האָט דערציילט.

— איך בין בױשעה, אַז די אַרבעטער־פּראַקציע אין דער קעהילע איז אַ קאָמוניסטישע. איך װעל אײַך, אַהן נאָדל, ניט זאָגן אַף זיכער, אָבער איך בין בױשעה, אַז דאָס איז אַזױ... מיר, די עמעסע ייִדן, זײַנען שטענדיק געװען קעגן רעװאָ־לוציע און פֿאַר אַרדענונג אין לאַנד און זײַנען איצט אױך אַזױ. בײַ אונדז איז בעפֿײַדעש דאָ אַזאַ געמאַרע, אַז דער װעט עס גײט קעגן מאַלכוס — און אַ פּרעזידענט הײסט אױך מאַלכוס — איז דיזעלבע זאַך, װי ער גײט קעגן גאָט...

— ער האָט אים, זאָגט איר, אָנגערופֿן שלױמע?

— יאָ, שלױמע, און געזאָגט האָט ער נאָך, אַז מע רופֿט אים „שלױמקע דער מינטער".

— און די דרוקערײַ האָט ער ניט געזאָגט, װוּ זי געפֿינט זיך?

— איך האָב געפֿרעגט, גרױסער האַר, געפֿרעגט. נאָר ער האָט מיר געשװאָרן פֿאַרן טױט, אַז ער װײס אַלײן ניט... און אַז א ייִד שװערט_און נאָך פֿאַרן טױט, איז דאָס הײליק.

— װאָס נאָך האָט ער דערצײלט?

— ס'איז אים געװען שװער צו רײדן, אַז איך האָב אים געזאָגט, אַז זײ, די קאָמוניסטן, קלײַבן זיך אונטערצינדן זײַן טאַטע־מאַמעס און פֿאַרברענען זײ און עס איז פֿיל בעסער, אַז ער װעט אַלץ דערצײלן אַלײן, האָט ער זיך אָנגעצונדן, זײ מיט אַ פֿײַער, און האָט אַרױסגעשריען:

— די ליטעראַטור נעמט צו אַן אַלטער לאַטיש, װאָס װױנט אַפֿן ברעג נעמאַן, אין אַ נידעריקן קעלער. ער איז אַ סטאָליער. ער האָט אַ װײַב און זי אַביסל אַ קרומלעכע. דאָרט װױנט מיט זײ זײַערע אַ טאָכטער, זי איז אַ קאָמ־יוגיסטקע.

אַ נאָמען, אַ פֿאַמיליע האָט ער ניט אָנגערופֿן?

— נײן. ער האָט נאָר געזאָגט, אַז ער װױנט אַפֿן װינקל פֿון גראָדנער גאַס.

— גוט. און וועגן יידישן מיניסטעריום האָט ער אייך גאָרנישט דערציילט?

רעב לייזער איז געוואָרן אומרויק.

— וואָס רעדט איר? דאָס יידישע מיניסטעריום? דאָרטן ליבט מען און מע דאַנקט גאָט פאַר דעם פּרעזידענט און פאַר זיינע גרויסע כבודים, וואָס ער טוט מיט אונדז, יידן... וואָס רעדט איר...

— ניין, איך מיין נישט דעם גאַנצן מיניסטעריום!... דעם יידישן מיניסטער, סאָלאָווייטשיק, קען איך זייער גוט. ער איז בײַ מיר געווען אָפט, ער קומט צו מיר צו גאַסט, ווי מײַנער אַ באַזוכער... ערשט נעכטן האָט ער בײַ מיר טיי געטרונקען... איך קען די אָנגעזעענע לייט פון מיניסטעריום אַלע. אָבער איבער אין דער קהילה האָבן זיך געקענט אַרײַנקלײַבן קאָמו־ניסטן, קענען זיי דאָך אין מיניסטעריום אַוודאי זיין. אײַער זאַך איז נאָכקוקן און מיר פון צייט־צו־צייט אָנקלינגען... איך דאַרפט נישט גיין צו מיר. נישט באַלד דערפאַר, ווייל איך האָב אייך נישט געזען, נאָר דערפאַר, ווייל עמיצער קאָן נאָך באַמערקן און איך קענט הזרבפאַלן...

ער האָט נאָך נישט פאַרענדיקט זיין געשפּרעך מיטן רבֿ, ווי די טיר האָט זיך געעפנט און עס איז אַריין דעם שעפס געהילף.

— מיין וואַרעמען גרוס אונדזער רבֿ. דעם באַשעפטן יידן פון אונדזער רעפּובליק. מיר קענען אייך דערפרייען: אונדזערע מענטשן באַהאַבן שוין דעם וואָקזאַל. מיר האָבן דערזאָגנען, ווער עס איז אַזוינס „שלימזל דער טינטער". מיר האָבן אײַנגעשטעלט אַ נאָכשפּירונג נאָך אים. מיר ווייסן שוין ווער דער לאַטיש איז. מיר האָבן פון די אַלע לייט פריער געוווּסט, אָבער מיר זיינען נישט געווען זיכער, אַז זיי האָבן אַזעלכע פאַרבינדונגען. סיי דער שלימזל, סיי דער לאַטיש זיינען ביידע געקומען פון הוסלאַנד. און יעדערער, וואָס עס

איז געקומען צו אונדז פֿון רוסלאַנד, אויסער, נאַטירלעך, פֿאַלבע ייִדן, ווי איר, וואָס זיינען אַנטלאָפֿן פֿון רוסלאַנד, זיינען בײַ אונדז אונטערן כשר.

— איך זיים געדעכט, — האָט געזאָגט דער ראַוו — רוסלאַנד איז דער סאַם פֿאַר דער גאַנצער וועלט. פֿון רוסלאַנד קומען אַלע צאָרעס... דאָרט פֿאַרמאַכט מען די שולן. דאָרט האָט מען פֿון די סיפּרעטוירעס געמאַכט הענטשקעס פֿאַר די רויט-אַרמייער... ייִדן גיט מען דאָרט עסן כאַזער... רוסלאַנד איז אַ מאַגיפֿע...

דער טעלעפֿאָן-קלונג האָט איבערגעריסן דעם געשפּרעך.

— נו, איך וועט מיר מויכל זיין, — האָט זיך געווענדעט דער שעף צו דעם ראַוו, — איך בין פֿאַרנומען, איך זעט דאָך ווייער פֿיל אַסאַקים... איך דאַנק אייך ווייער...

ער האָט גענומען דעם טרייבל און האָט און האָט זיך מיט אַ פֿריינטלעכן ניג מיטן קאָפּ צעזעגנט מיטן ראַוו.

דער ראַוו איז אַוועק. דער ראַוו איז אַוועק ווייער אַ צופֿרידענער, פֿול מיט האָפֿענונג, אַז איצט הייבט זיך ערשט אָן זיין וועלט, זיין גרויסע וועלט.

— פֿאַרוואָס זאָל אַ ראַוו אייך עפּעס ניט האָבן קיין שייכעס צו דער מעלוכע?

און דער שעף האָט אין טעלעפֿאָן געגעבן פֿאַראָרדענונגען.

— אַרומרינגלען דעם וואָקזאַל, געבן פֿאַראָרדענונגען אָף אַלע ליניעס, אַז מען זאָל איבערקוקן אַלע פּעסער בײַ די פּאַסאַזשירן און יעדע פֿאַרדעכטיקע פֿאַרשוין ברענגען אַהער.

— אָדער נאָכעמקען וועט איר ברענגען, אָדער אייערע קעפּ וועלן ליגן בײַ מיר אין פּאָרטפֿעל. היינטיקע וואָך מוז זיין אַ סאָף צו דער פֿאַרברעכערישער באַנדע! היינטיקע וואָך מוז מען אויפֿדעקן די געהיימע דרוקערײַ! היינטיקע וואָך, איר הערט, זאָל איך שוין קענען אין סיים דערלייגן, אַז צו דעם קאָמוניזם אין ליטע האָט גענומען אַ סאָף.

ער האט ביז א וואך געטאן דאס טרייבל אפן אפאראט.

אפן וואקזאל איז געווען האלב טונקל. די עלעקטרישע לאמפן זיינען ניט אלע געווען אנגעצונדן ניט געקוקט דערויף, וואס דער צוג אף שאוול האט שוין געהאלטן באם אנקומען. פאסאזשירן זיינען געווען פיל, אבער איבער דער טונקלקייט האט מען זיך געפילט, ווי אינזאם... שאטנס זיינען ארומגעגאנגען איבער דעם גרויסן זאל, האבן זיך געדרייט צווישן די טישן און שטולן און האבן זיך קיין ארט ניט געפונען.

נאבעמקע איז אויך געווען צווישן די שאטנס, אבער ער איז ניט ארומגעגאנגען, נאר געזעסן פארשטעקט אין א ווינקעלע און האט קלוימערשט געדרעמלט. זיין הארץ האט געקלאפט. ביז אהער האט אים געגאלטן. בא דער קאסע האט ער קיין שפיקעס ניט באמערקט. דאס, וואס עס איז פינצטער אפן וואקזאל, איז אויך ניט ערגער... נאך א מינוט פינף און ער איז שוין אין וואגאן.

עס האט זיך דערטראגן פון פלאטפארם א געדיכטער גלאקן-קלונג: דער צוג האט זיך דערנענטערט צום סטאנציע. דער אוילעם האט א רויש-געטאן און האט זיך געשטעלט אין ריי צום אריינגיין.

נאבעמקע האט זיך אויך געשטעלט.

עס האט אים מאדנע געציטערט דאס הארץ.

מיטאמאל האבן זיך אלע פאנארן אנגעצונדן. עס איז געווארן שניידנדיק ליכטיק.

פון עטלעכע ווינקעלעך מיט אמאל האבן זיך געלאזן צו די טירן פון ארויסגאנג עטלעכע פארדעכטיקטע פארשוינען.

איינער פון זיי איז צוגעגאנגען צו דער טיר, וואס פירט אף דער פלאטפארם, א צווייטער האט זיך געשטעלט באם טיר, וואס פירט אין זאל.

— אייערע פעסער!... גרייט אן אייערע דאקומענטן...

6

אין אַכראַנקע איז לעבעדיק

אָך אַזאַ גרויסן גליק האָט זיך די אַכראַנקע ניט געריכט.
אפֿן װאָקזאַל האָט מען אַרעסטירט נאַבעטשקען, און בײַ
אים אין די הויזן האָט מען געפֿונען אײַנגענייט אַ שיפֿרירט
בריוועלע.

נו איז וואָס? דאָס איז אַלץ אַ קלייניקייט.

מע האָט אַרעסטירט דושעניקס'ן, אַן אַלטן לאַטיש.
אַ סטאָליער מיט זײַן פֿרוי, מיט זײַן יונגער טאָכטער. בײַ
זיי האָט מען געפֿונען אַ גרויסע פֿײַערשע קאַסטן אָף פֿיר
רעדלעך פֿול געפּאַקט מיט ליטעראַטור צו די וואַלן אין
סיים? — דאָס איז שוין אַן אַנדערע, און דער שעף פֿון דער
זשוהאַלניבע איז אַרומגעגאַנגען אַ צופֿרידענער: אַזעלכע
העבט געפּאַקט.

אָבער פֿונדעסטוועגן איז דאָס נאָך ווייניק, אַז מע זאָל
קענען קומען אין סיים און אָנזאָגן, אַז אין ליטע איז דער
קאָמוניזם שוין ליקווידירט.

דאָס איז ווייניק, זייער ווייניק...

און דער שעף האָט באַשלאָסן אַליין נעמען זיך צו דער
אויספֿאָרשונג פֿון די אַרעסטירטע פּערזאָנען: ער וועט שוין
בײַ זיי אַלין דערגיין, ער וועט שוין אַנטדעקן די גאַנצע נעסט
פֿון קאָמוניזם.

דעם ערשטן האָט ער געהייסן אַרויסרופֿן נאַבעטשקען. ער
האָט געהייסן פֿאַרהענגען די פֿענצטער, עס זאָל זײַן האַלב
טונקל, עס זאָל מאַכן אַ סומנעם אײַנדרוק אָף דעם שנעק
אין איין ווינקעלע האָט ער געהייסן, עס זאָל זיך שטעלן
לאַדניטים, זײַן געהילף. ער דאַרף שטיין, ווי אַ סטאַטוע
מיט אַ רעוואָלווער אין האַנט. אין דעם צווייטן ווינקל האָט
ער אויפֿגעשטעלט פּאַוויל אַנטאָנאָוויטש, אויך מיט אַ רע

װאָלװער אין האַנט. און אָפֿן מיש האָט ער אױך אױסגעני־
ייגט אַ רעװאָלװער.

דאָס איז אַלץ אַף אָנשרעקן נאַבעמקען.

אַלײן האָט ער זיך ברײט צעלײגט אין פֿאָטערשטול און האָט אים געהײסן אַרײַנרופֿן.

די מיד האָט זיך געכאַפּט און נאַבעמקען האָט מען אַרײַנגעשטופּט מיט האַסט אין קאַבינעט.

— נו, — האָט דער שעף אַ ברים געטאָן — װאָס װעסטו זאָגן?

נאַבעמקען האָט געשװיגן. ער איז געשטאַנען אין מיטן צימער, די הענט אין די קעשענעס, אַ בלאַסער, אָבער אַ רויקער מיט אַ ביזן שמײכעלע אין די אױגן.

— װי רופֿט מען דיך?

— איך װעט זיך אַזױ גיט אין אַ קוק טאָן אין מײַן פּאַס. ער געפֿינט זיך בײַ דעם אַגענט, װאָס האָט מיך אַרעסטירט.

— שפּאַסן װעסטו מיט דײַנע באַרײַדים פֿון מאַסקװע. מיט מיר שפּאַסט מען ניט!

נאַבעמקען האָט געשװיגן.

— װער האָט דיר געגעבן דעם שיפֿרירטן בריװ?

— װעלכן בריװ?

— בײַ דיר אין די הױזן איז געװען אײַנגענײט אַ שיפֿרירטער בריװ.

איך װײס ניט, װאָס איר מײנט. װאָס איז דאָס אַ... װי האָט איר געזאָגט, אַ שיפֿרירטער?

— מאַך זיך ניט נאַריש, איך שפּיל זיך ניט.

— און איך שפּיל זיך אױך ניט. איך װײס ניט װאָס דאָס איז אַ שיפֿרירטער בריװ.

דער שעף האָט זיך אױפֿגעהױבן פֿון אָרט און איז צוגעגאַנגען נאָענט צו נאַבעמקען. זײ זײַנען געשטאַנען אײנע

ער איז געשטאנען די הענט אין די קעשענעס...

אנטקעגן די אנדערע און האבן א צייט ביין געקוקט איינ
די אנדערע אין די אויגן.
— דו ווייסט אט דעם רעוואלווער? באלד וועט ער זי
צולייגן צו דיין שלייף און פון דיר וועט בלייבן א נאסע
ערט. ווילסטו?

— מײדלע, װעסט בלײבן. מיך שרעקט מען ניט. בעסער, זי שטײן מיט אײך פֿינף מינוט און רײדן.

— װער האָט דיר געגעבן דעם בריװ, האָט ער אַ ברום געטאָן און האָט צוגעלײגט דעם רעװאָלװער צו נאַבעמקעס שלײף.

— קײנער ניט.

— װיאַזױ־זשע קומט ער צו דיר?

— איך װײס ניט, איך האָב די הײזן געקױפט אױפן מאַרק. װער װײס װעמענס דאָס איז און װאָס דאָס איז דאָרט געװען אַרײנגעלײגט.

— דײן באָבן װעסטו דערצײלן אַזעלכע מײסעס.

— מײן באָבע איז שױן לאַנג געשטאָרבן...

די שטילקײט און רואיקײט פֿון צימער האָט מיטאַמאָל צערודערט אַ קלונג פֿון אַ פּאַטש אין באַק. בײַ נאַבעמקען פֿון נאָז האָט זיך גערינען בלוט.

— נו, איצט װעסטו זאָגן?

— איך האָב שױן מײנס געזאָגט. און מער האָב איך ניט, װאָס צו זאָגן און װעל גאָרניט זאָגן. איך האָב קײן קײנעם ניט צו געבן אײך צוריק, איר זײט געװינטער פֿאַר מיר און אָט האָט איר נאָך צװײ־פּאַרשױנען אַזעלכע, װי איר... איך שװײג. מער באַקומט איר פֿון מיר קײן װאָרט ניט. שלאָגט, װיפֿל אײער האַרץ גלוסט.

דעם שעף איז געװאָרן גאָרניט אָנגענעם. אַזאַ קלײנער יאַטל און ענטפֿערט אים, דעם שעף, אַזױ האָזױדיק. דערהױפּט איז אים געװען ניט אָנגענעם פֿאַר זײנע אונטערטעניקע. ער האָט זיך אָנגעכאַפּט פֿאַר נאַבעמקעס לעצטע װערטער.

— נו, װעל איך זײ אַרױסשיקן. איך װעל בלײבן אַלײן. עפּשער װעסטו מיר אַלײן ענטפֿערן מיט אַ פּאַטש צוריק? ער האָט געגעבן אַ װינק און בײדע האָבן פֿאַרלאָזן דעם צימער.

— נו, רייד, עפּשער וועסטו מיר אַליין ענטפערן?

נאַבעמקע האָט געשוויגן.

— רייד, זאָגט מען דיר.

נאַבעמקע איז געשטאַנען אַ בלאַסער און פֿון נאָז האָט גערונען בלוט. ער האָט פֿאַרביסן די ליפּן און האָט געשוויגן. נאָר די אויגן האָבן געשפּריצט מיט סינע און אַנטשלאָסנקייט.

— באַ מיר וועסטו גאָרנישט דערגיין, האָבן דייטלעך געזאָגט זיינע צוויי בייזע פֿייערלעך אין די אויגן.

דער שעף האָט פֿאַרביסן די ליפּן. אינעווייניק האָט גע־קאָכט — אָבער אַרויסווייזן זיין קאַעס פֿאַר דעם קליינעם שנעק האָט ער ניט געוואָלט. ער האָט זיך אַ דריי געטאָן אַפּן קאַריק און האָט בייז אַרויסגעזאָגט:

— נו, גוט. מיר ווילסטו ניט ענטפערן, וועלן מיט דיר באַ־ריידן מיינע אַגענטן. זיי וועסטו שוין זאָגן, וואָס מיר באַדאַרפֿן.

נאָך ערגער איז געווען מיט דושעניקען. עס האָט זיך אַרויסגעלאָזן, אַז ער פֿאַרשטייט קיין וואָרט ליטוויש ניט. ער פֿאַרשטייט נאָר לעטיש. אַז מען האָט געבראַכט אַן אי־בערזעצער, האָט יענער געקאָנט באַ אים דערגיין נאָר איין זאַך: מיט דריי טעג צוריק האָט באַ אים איינער אַ יונגערמאַן געדונגען אַ צימער, האָט אים אָפּגעגעבן דעם פּאַס, האָט אַריינגעפֿירט דידאָזיקע קאַסטן, און אַליין, האָט ער געזאָגט, וועט ער קומען אין אַ וואָך אַרום, ער דאַרף ברענגען זיין פֿרוי... דעם פּאַס האָט ער, נאָר איינגעמעלדעט האָט ער אים ניט, ווייל ער האָט געוואַרט, אַז עס זאָל קומען שוין זיין פֿרוי אויך.

און מער האָט מען ניט באַ אים, און ניט באַ נאַבעמקען גאָרנישט געקאָנט דערגיין.

דער שעף איז געווען זייער אויפֿגעבראַכט. ער איז אַרומ־געגאַנגען אַ בייזער, האָט געקלונגען אין טעלעפֿאָן, האָט

געגעבן פאַראָרדענונגען זיינע דינער, זיי זאָלן אומבאַדינגט אַרויסבאַקומען באַ די אַרעסטירטע אַלץ, וואָס מען באַדאַרף, אָבער געהאָלפן האָט דאָס גאָרנישט.

נאָר מיטאַמאָל איז געקומען אַ ידיע, וואָס האָט דעם שעף איבערראַשט, וואָס האָט אין איין מינוט אינגאַנצן אומגעביטן זיין שטימונג.

די אַגענטן, וואָס זיינען געגאַנגען מאַכן אַן אונטערזוכונג באַ שלוימען, האָבן אַנטדעקט אַ גרויסע, אומלעגאַלע דרוקעריי.

דער אָנפירער מיט דער אונטערזוכונג האָט אָנגעקלונגען, מען זאָל שיקן אַ פעסטן אַטריאַד מיט זשאַנדאַרמען און אַן אויטאָמאָביל אַף צונויפנעמען די דרוקעריי.

אַליין דער שעף איז אונטערגעפאָרן און האָט איבערגענומען די אָנפירונג מיט דער אונטערזוכונג ניט נאָר באַ שלוימען, נאָר אַפן גאַנצן הויף. ער איז געווען צעפרידן, ער האָט זיך געהיצט, ער האָט געגעבן פאַראָרדענונגען, ער האָט געקלונגען אין טעלעפאָן צו דעם פאָרזיצער פון דער סאָציאַל-דעמאָקראַטישער סיים-פראַקציע, צום אינערן מיניסטעריום...

איצט איז ער אַפן פערד! איצט קען מען מאַכן אַ גרויסן פראָצעס. מען קען עס צעפויקן אין די צייטונגען, מען קען דערקלערן אין פאַרלאַמענט, אַז אַדאַנק דער גרויסער מי און טרייער איבערגעגעבנקייט פון די מיטאַרבעטער פון זשוואַלגיבע, האָט זיך אונדז ענדלעך איינגעגעבן צו ליקווידירן די געפערלעכע נעסט פון די מאָסקווער אַגענטן. אומזיסט האָבן איניקע לייכטזיניקע מענטשן — אַזוי ווי ער בעפירעש זאָגן — לייכטזיניקע מענטשן געפרווט באַשולדיקן די זשוואַלגיבע אין דעם, אַז דאָרט זיצן מאָסקווער אַגענטן... זיי זיצן טאַקע, אָבער אין די קאַטערושנע טפיסעס...

אַ גאַנצע נאַכט האָט די זשוואַלגיבע ניט געשלאָפן, אַ גאַנצע נאַכט האָט די זשוואַלגיבע געפייערט איר ניצחון.

ווען דער שעף איז צוגעפאָרן צו דער רעדאַקציע פון דער סאָציאַלדעמאָקראַטישער צייטונג, איז שוין געווען אַ זייגער דריי באַנאַכט. די צייטונג איז שוין געווען אינגאַנצן פאַר־טיק. נאָר דער שעף האָט דורכן טעלעפאָן צונויפגערעדט זיך מיטן רעדאַקטער, אַז מע זאָל אויסזעצן מיט גרויסע אױ־סיעס די דערפרייענדיקע ידיעס וועגן דעם גראַנדיעזן אַרעסט.

אַליין דער שעף האָט דיקטירט די אינפאָרמאַציעס, און דער רעדאַקטער, וואָס איז עקסטרע צוליב דער גראַנדיעזער געשעעניש, אַראָפּגעפאָרן אין רעדאַקציע, איז אַרומגעגאַנגען אַ צופרידענער איבערן קאַבינעט און האָט פון גרויס סימכע געפּאַטשט איבערן פּלייצע דעם שעף.

— אַ קאַפּיטאַלער איניען! אַ גראַנדיעזער איניען! דאָס איז אַן אַרבעט!

און זשוואַלניבע איז געווען פריילעך. און זשוואַלניבע איז געווען לעבעדיק. די זשוואַלניבע האָט געפייערט איר ניצחון.

.7

הוליעט, הוליעט, בייזע ווינטן

באַ דעם ייִדישן מיניסטער, באַ דעם האַלב־סויבער אי[illegible] פּאָרזיצער פון ציאָניסטישן צעקאַ אין ליטע, באַ דעם הע[illegible] סאָלאָווייטשיק, איז אויך געווען פריילעך.

היינט איז באַ אים אַ באַל. עס זיינען איינגעלאַדן געוואָרן די גרעסטע לייט פון שטאָט, די גרעסטע גבירים. עס אי[illegible] אויך איינגעלאַדן געוואָרן...

די גאַנצע שפּיץ פון שטאָט איז שוין דאָ... אַלע גרויסע סאָב[illegible] רים און פאַבריקאַנטן און מיטגלידער פון ציאָניסטישן צעקאַ זיינען געזעסן אַרום אַ גרויסן טיש, זייער רייך סערווירט אי[illegible]

האָבן מיט אַ גוואַלדיקן אינטערעס געהערט דעם מיניסטער און געגעסן זיסיקייטן.

רעב לייזער איז אויך דאָ געווען.

היינטיקס מאָל האָט דער יידישער מיניסטער, סאָלאָוויטשיק, אַוועקגעזעצט רעב לייזערן לעבן זיך, באַ זיין רעכטער האַנט.

ער האָט באַזונדערס פריינטלעך געשמייכלט צו אים אין אייניקע ערטער פון זיין רעדע.

סאָלאָוויטשיק האָט איבערגעגעבן אַ געשפּרעך, וואָס ער, דער יידישער מיניסטער, האָט געהאַט מיט דעם פּרעזידענט. דער פּרעזידענט האָט אים געזאָגט, אַז צום גרויס באַדויערן זיינען אַלע אַרעסטירטע אָדער יידן, אָדער לאַטישן, מערסטנטייל און די אַקטיווסטע — טאַקע יידן. אַלנפאַלס פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטן. דאָס מאַכט זייער ניט קיין גוטן איינדרוק און קען שאַפן רייבונגען צווישן דעם ליטווישן און יידישן פאָלק... ער, סאָלאָוויטשיק, האָט אים דערקלערט, אַז די עטלעכע יידן, וואָס מע האָט אַרעסטירט, זיינען גאָר קיין יידן ניט. זיי האָבן שוין לאַנג פאַראַטן אונדזער גלויבן און אונדזער פאָלק. מיר, ציאָניסטן, קעמפן קעגן זיי מיט דער גרעסטער קראַפט. דעם פּרעזידענט איז מיסטאָמע באַוווּסט, וויאַזוי מיר באַקעמפן די קאָמוניסטן אין אונדזער היימאַט, אין פּאַלעסטינע. איך רעכן, אַז דעם פּרעזידענט איז באַוווּסט, אַז אַזעלכע יידן איז באַ אונדז פאַראַן זייער ווייניק, אַז באַ אונדז זיינען פאַראַן אַזעלכע יידן, וואָס העלפן דער רעגירונג אין זייער קאַמף קעגן די מאָסקווער ושליקעס און אַפּעריסטן — דער מיניסטער האָט מיט אַ באַוויליקנדיקן שמייכעלע אַ קוק געטאָן אויף רעב לייזערס שטראַלנדיקער באָרד — אַזעלכע יידן, עמעסע יידן זיינען באַ אונדז דאָ ניט ווייניק. דער פּרעזידענט האָט צוגעגעבן, אַז ער ווייס פון זיי און ער אַכטעט זיי זייער.

אזעלכע יידן, האָט געזאָגט דער פּרעזידענט, ווינען ווערט מען זאָל זיי אָכטן. ער האָט דאָס אונטערגעשטראָכן, דער פּרע־זידענט און האָט צוגעגעבן, אַז די רעגירונג ווייס פון זיי און נאָר אַדאַנק זיי האַלט זיך די פרייטשאַפט צווישן ליט־ווישן און יידישן פאָלק.

רעב לייזער האָט אַ גלעט געטאָן זיין שוואַרצע באָרד און האָט מיט אַ באַזונדער דאַנקבאַרקייט אַ קוק געטאָן אויפן יידישן מיניסטער.

דער גאַנצער אוילעם איז געווען זייער אָפּגעלייגט. זיי זיינען געווען זייער צופרידן, וואָס דער פּרעזידענט האָט זיך אַזוי וואַרעם אָפּגערופן וועגן די עמעסע יידן. זיי האָבן געוווסט, אַז דאָס מיינט מען זיי, די באַשיידענע סאָחרים פון שטאָט. זיי האָבן אָבער ניט געוווסט, אַז דאַמאָלט האָט דער פּרעזידענט אָפּגעגעבן דעם גרעסטן דאַנק דעם ראָוו, רעב לייזערן.

מע האָט געבראַכט וויין, מע האָט אָנגעפילט די גלעזער.

אינהערזעלבער מינוט האָט זיך דערהערט אַ קלונג. דער מיניסטער האָט זיך אַ הייב געטאָן און האָט זיך פלינק גע־לאָזן צום טיר. שטיל האָט ער אַ וואָרף געטאָן דעם אוילעם.

— דער שעף!

עס איז געוואָרן אַביסל אומרויק. די געסט האָבן גענו־מען פאַריכטן די שלייפן, האָבן גענומען פאַרקעמען זייערע פליכן און צוגעפּרצטע בערדלעך. דער ראָוו האָט ראַכוועסדיק צעלייגט זיין באָרד אויפן אַטלעסענעם סורדוט.

אַ ווײַלע איז געווען שטיל. אינגיכן האָט זיך די טיר גע־עפנט און אויפן שוועל האָט זיך באַוויזן דער שעף פון דער זשוואַלגיבע.

דער מיניסטער האָט דערלאַנגט די האַנט דעם גאַסט.

— איך בין העכסט געריהרט, וואָס מיין שטוב האָט באַ־ערט אַזאַ באַשיידענער גאַסט! באַ אונדז, באַ אַלע־

מען איז היינט אַ גרויסער יאָנטעוו. מיר האָבן זיך פאַרזאַמלט, קעדיי באַ אַ גלעזל ווײַן אויסצודריקן אונדזער צופרידנקייט דערמיט, וואָס אייך האָט זיך אײַנגעגעבן צו ליקווידירן אַזאַ וויכטיקע פאַרברעכערישע אָרגאַניזאַציע. מיר דאַנקען אייך זייער, הער שעף, און מיר זײַנען שטענדיק גרייט אייך מיטצוהעלפן אין אײַער גרויסער אַרבעט פאַר אונדזער פרייער דעמאָקראַטישער רעפּובליק. קיין מאָל און ערגעץ ניט אין די גאָלעס־לענדער האָט זיך אונדזער פאָלק אַזוי ניט געלעבט פריי, ווי דאָ, אין ליטע! איך דריק אייך אויס אין נאָמען פון גאַנצן ייִדישן פאָלק אונדזער דאַנקבאַרקייט.

אַלע געסט זײַנען אויפגעשטאַנען, האָבן נאָך אַ בראַוואָ־פאַטשעריי גענומען די באָקאַלן און האָבן אויסגעטרונקען פאַרן געזונט פון דעם שעף פון דער זשוואַלגיבע.

דער שעף האָט וואַרעם געדריקט די האַנט דעם ייִדישן מיניסטער און האָט פון ווײַטן אַ שמייכל געטאָן רעב לייזערן...

ער האָט גענומען אַ באָקאַל ווײַן.

— איך בין זייער צופרידן, וואָס עס שטאַרקט זיך די פרײַנטשאַפט צווישן ליטווישן און ייִדישן פאָלק און וואָס באַם ייִדישן פאָלק זײַנען דאָ אַזעלכע באַשעפעניש און ערלעכע מענטשן, ווי דער הער סאָלאָווייטשיק, וואָס איז געאַכט פון דער גאַנצער רעגירונג און פון די בעסטע זין פון ליטווישן פאָלק, און ווי אײַער זייער באַשעפער ראַוו רעב לייזער. מיט אַזעלכע ייִדן גרויסט זיך די ליטווישע רעגירונג, אַזעלכע ייִדן האָט ליב, די ליטווישע רעגירונג, אַזעלכע ייִדן זײַנען ווערט געגרויסט צו ווערן פון גאַנצן ייִדישן פאָלק.

דער זאַל האָט אַ שטורעם געטאָן פון אַפּלאָדיסמענטן.

אַ נאַכט אַ גאַנצע האָט זיך ווײַן געגאָסן באַם ייִדישן מיניסטער. אַ נאַכט האָט מען געהוליעט.

און אין זשוואַלגיבע האָט זיך געגאָסן בלוט. שלוימע און נאַכעמקע און די גאַנצע לעטישע פאַמיליע זײַנען געלעגן צעשלאָגענע אין זשוואַלגיבע־קעלער.

באַזונדערס שטאַרק האָט מען געשלאָגן שלוימען און נאַכעמקען.

בײדע האָבן געקרעכצעט, ליגנדיק אין זײערע װינקעלער. בײדע האָבן געטראַכט װעגן אײן זאַך:

— נעקאָמע!... נעקאָמע!...

8

די סימכע איז צעשטערט

יענעם טאָג, װאָס דער שעף פון דער זשוואַלגיבע האָט געדאַרפט האַלטן זײַן רעדע װעגן דער ליקווידאַציע פון די קאָמוניסטישע אָרגאַניזאַציעס אין גאַנץ ליטע, האָט זיך אין סײם געקערט װעלטן. אַלע זײַנע אומגעגאַנגען כאַדאַראָם. דער אינערן־מיניסטער איז אומגעגאַנגען אַ צופרידענער בײַ זיך אין קאַבינעט און האָט מיט אומגעדולד געוואַרט אויף דער דערעפענונג פון דער זיצונג.

אַלע פראַקציעס האָבן געמאַכט זײערע זיצונגען און האָבן אויסגעאַרבעט זײערע דעקלאַראַציעס. באַזונדערס האָט זיך געגרײט די סאָציאַלדעמאָקראַטישע פראַקציע און די ציאָניסטישע. די סאָציאַלדעמאָקראַטן האָבן זיך געפילט אַביסל אין אַ פאַרלעגנהײט. זײ האָבן ניט געװוּסט, װי זאָלן זײ אַרויס פון דער שװערער לאַגע: ערשט ניט לאַנג האָבן זײ געזידלט די זשוואַלגיבע, זײ האָבן גערעדט עפּעס װעגן מאַסקװער אַגענטן, און מיטאַמאָל—אַזאַ געשעעניש. נאָך פון דער פאַרלעגנהײט האָט זײ אַרויסגעפירט דער פאָרזיצער פון דער פראַקציע. ער האָט געזאָגט, אַז אין דער רעדע דאַרף מען, פאַרקערט, אונטערשטרײַכן,—איך װאָלט זאָגאַר אַנגעהויבן פון דעם — אַז מיר, סאָציאַלדעמאָקראַטן, זײַנען געװען די

ערשטע, וואָס האָבן געשטויסן די זשוואַלגיבע צו ערנסטע מאַיסים. מיר זיינען געווען גאַנץ אָפט שטרענג, אָפט צו שטרענג... אָבער דאָס האָט איצט געגעבן דעם הערפאָלג. די פאַרברעכערישע עלעמענטן ווערן ליקווידירט... דאָס דערוויזט אָן איבעריקן מאָל, ווי וויכטיק עס איז די ראָל פון דער סאָציאַלדעמאָקראַטיע אין קאַמף מיט די קאָמוניסטן. דאָס טאָר מען אַף איין מינוט ניט פאַרגעסן...

דער יידישער מיניסטער, סאָלאָווייטשיק, האָט זיך אויך געגרייט צו דער אַרויסטרעטונג... און דער ציאָניסטישער סיים-פראַקציע איז איינשטימיק באַשלאָסן געוואָרן, אַז דער מיניסטער דאַרף אַרויסטרעטן מיט אַ פאַטריאָטישער רעדע, אַז ער דאַרף אָבער אויך אָנווייזן די גרויסע פאַרדינסטן פון די בעסטע זין פון יידישן פאָלק אין קאַמף מיט די באָלשעוויקעס. עס דאַרף אונטערגעשטראָכן ווערן די קאָלאָסאַלע באַדייטונג פון רעליגיעזע דערציונג פון יונגן דאָר און דעריבער מוז די רעגירונג קומען צו הילף דעם נאַציאָנאַל-ראַט און עפענען העברעישע שולן און גימנאַזיעס פאַר די יידידישע מאַסן. דער, ווער עס ענדיקט אַ שול פון נאַציאָנאַלראַט, דער וועט שוין זיין באַזיכערט פון דער באָלשעוויסטישער קרענק, ווייל דאָ דערציט מען זיי אין נאַציאָנאַלן גייסט. די רעגירונג דאַרף זיין פאַרינטערעסירט אין פאַרשטאַרקן די ווירקונג פון נאַציאָנאַל-ראַט און יידישן מיניסטעריום, דאַן וועלן זיי קענען קומען צו הילף דער רעגירונג אין קאַמף קעגן די קאָמוניסטן, וואָס געפינען זיך נאָך צום באַדויערן, — אַזוי דאַרף מען טאַקע אונטערשטרייכן: צום באַדויערן, — צווישן די פינצטערע יידישע מאַסן.

אַזוי האָט זיך געגרייט דער יידישער מיניסטער צו זיין רעדע אין סיים.

אויך אַף לייסונעס אַליע * איז געווען פרייליך. אַלע קרעמער האָבן געלייענט און טויזנט מאָל איבערגעלייענט די

פריילעכע יעדיע, אַז, ענדלעך, האָט מען אַנטדעקט די געהיי־
מע דרוקעריי און די גאַנצע נעסט פון די מאָסקווער כעוורע־
לייט. די קרעמערלעך זיינען געגאַנגען איינע צו די אַנדערע מיט
יסגעשטרעקטע צייטונגען, האָבן געשאָפן רעדעלעך און
זבן דערציילט פּערושים, וואָס אין די צייטונגען קען מען
יי ניט דרוקן, נאָר וואָס זיי ווייסן געוויס, אַז עס איז עמעס:

— מע האָט דאָרט געפונען פּיסעם און האַמסעס, אַנגע־
בויט אַזויפיל, אַז ווו קומט דאָס אַנטקעגן ,לעמאָשל, ...
זאָל איך אייך זאָגן...

נאָר עגדיקן האָט דערהאָזיקער שוין ניט געקענט, ווייל
ווי נאָר איינער פלעגט זיך אָפּ איין סעקונדע אָפּשטעלן
פלעגט זיך שוין אַרויסכאַפּן אַ צווייטער.

— היילן זיינען דאָרט געווען. מע פלעגט פון דאָרט די
פּראָקלאַמאַציעס זייערע אַרויסקייקלען דורך היילן און פּע־
סער גלייך צום נעמאַן און דאָרט פלעגט מען זיי אָפּ שיפעלעך
אַריבערשיקן...

— פּאַטאַיעמנע ערטער אַזעלכע, וואָס קיינער וואָלט זיי
קיינמאָל ניט דעדגיין, ווען עפּעס איינער פון זייערע גופע
וואָלט ניט אויסגעזאָגט.

— הייגט דאַרף מען גיין אין סיים! אין קליינקייט —
אַזאַ טאָג! מע זאָגט, אַז דער שעף וועט דערציילן די גאַנצע
מייסע, ווי עס איז געווען.

— ווי קריגט מען בילעטן?

— אַ רענדל אַ בילעט!

— ווו נעמט מען טאַקע בילעטן?

— אין נאַציאָנאַל־ראַט. אוודאי וועט מען געבן. מע דאַרף
שיקן אַ דעפּוטאַציע צום מיניסטער.

* לעמאָשל — „די אַלייע פון פּרעהאַס״. אַזוי הייסט אין קאָוונע די
גרעסטע און די רייכסטע גאַס. דאָרט זיינען אַלע גרעסטע געשעפטן. דאָרט וווינע
די גרעסטע סאָכרים.

צו צוועלף אזייגער באטאג זיינען אלע ערטער אין סיים געווען פארנומען. אלע דעפוטאטן זיינען געווען אף־די ער־טער. זיי האבן מיט אומגעדולד געווארט אף דעם מאמענט, ווען עס וועט זיך אנהייבן די זיצונג. שוין פון פריער איז גע־ווען אפגערעדט מיטן פארזיצער, אז היינט זאל מען אראפ־נעמען אלע פראגן און מע זאל די זיצונג לעכאטבילע אנהייבן מיט דער מיטיילונג פון דעם שעף. אין די קולוארן איז אויך געווען פול. אלע האבן זיך געגרייט, אלע האבן געווארט.

היינט איז געווען א פארשטארקטע וואך. ניט אלעמען האט מען אריינגעלאזן. היינט האט מען אריינגעלאזן נאר פיינגעקלידעטע, אויסגעפוצטע. קיין ארבעטער האט מען היינט גארניט אריינגעלאזן.

נאר א גאנצע גרופע ארבעטער, צווישן וועלכע עס איז אויך געווען איין יידל, מיט א געדיכטער אבער קורצער בערדל, וואס איז געווען־ניט נאר פיין אנגעטאן, האט זיך איינגעשפארט און האט אומבאדינגט געוואלט אריינגיין. דער שווייצאר האט די ארבעטער פאר קיין פאל ניט געוואלט אריינלאזן, אבער פון דער זייט האט א שפאר געטאן א גרוי־סער אוילעם און עס איז אריין אט דאסדאזיק יידל און נאך א היפשע גרופע ניט נאר פיין אנגעטאנענע לייט.

מע וואלט אט די האזעניקעס טאקע עפשער גלייך ארויס־געווארפן, ווען עס וואלט מיטאמאל ניט אנהייבן קלינגען דער גלעקל. עס איז געווארן א טומל און אלע האבן זיך א שאט געטאן אין זאל.

דער פארזיצער האט געקלונגען. דער אוילעם האט זיך געשטופט צו די ערטער. ענדלעך האט מען זיך צעזעצט.

דער זשוואלגיבע־שעף האט אנגעהויבן זיין רעדע בא א פולשטענדיקער שטילקייט. ער האט גערעדט לאנג און מיט רעמאזים. ער האט געזאגט, אז איינע פון די שכייטישע מע־לוכעס, מיט וועלכער זיי לעבן שטענדיק אין פריינטשאפט און

וועלכע עס איז צו זיי אויך זייער פרייַנטלעך — דערביי האָט ער זיך אַ ווייליקע אָפּגעשטעלט און האָט כיטרעוואַטע אַ שמייכל געטאָן — האָט געפּרוּווט באַרייכערן ליטע מיט אַזאַ מין אַנשטאַלט, וואָס זי האָט קיינמאָל ניט געהאַט, וואָס זי האָט אַבסאָלוט ניט געדאַרפט און וואָס, זי האָפט, וועט שוין מער אין ליטע, אין דער פרייער ליטע, ניט זיין. זי האָט באַרייכערט ליטע מיט אַ טעכניש־רייכער אומלעגאַלער דרוקערײַ. נאָר דאָס שאַרפע אויג פון דער זשוואַלגיבע קוקט און זעט. די זשוואַלגיבע האָט געדולדיק געוואַרט. זי האָט פון דעם אַלעם געוווּסט פריער, אָבער עס איז נאָך ניט געקומען די צייט צו אַנטדעקן די נעסט. איצט איז די נעסט אַנדעקט געוואָרן. מיר האָבן אויפגעדעקט די פאַרבינדונגען מיט אַלע שטעט פון ליטע און מיר קענען דעם סיים אָנזאָגן, אַז די פאַרברעכערישע קאָמפּאַניע איז ליקווידירט געוואָרן.

פון אַ ווינקעלע האָט זיך דערהערט מיטאַמאָל אַ שטאַרקע שטים:

—ניין, נאָך ניט ליקווידירט! און איר וועט קיינמאָל ניט ליקווידירן!

פון דריי זייטן מיט איין מאָל האָבן זיך אין דער לופטן אַ הייב געטאָן פּעק־ווייז לאַנגע שמאָלע בלעטלעך. ווי פייער־ווערק־ראַקעטן, האָבן זיי זיך דערקליבן ביזן סוף פון באַלקן און פון דאָרט האָבן זיי זיך צעשאָטן איבערן גאַנצן זאַל און גענומען פאַלן אויף די פּליכעוואַטע קעפּ פון די דעפּוטאַטן.

עס איז געוואָרן אַ טוואַלדיקער טומל. מע האָט גענומען לויפן פון די ערטער. דער אוילעם אין די קולוארן האָט זיך אויף טויט איבערגעשראָקן און האָט אַ שפּאַר געטאָן צום טיר. פּאָליצײַ און זשוואַלגיבע־אַגענטן האָבן זיך אַ לאָז געטאָן אין דעם אוילעם און האָבן גענומען אַרעסטירן פאַרדעכטיקע פּערזאָנען. צווישן די אַרעסטירטע איז אויך געווען דאָס יידל מיט דער געדיכטער אָבער קורצער בערדל.

דאָס איז געווען זעליק. ער האָט ניצאָכנדיק געקוקט דעם זשוואַלגיבע-אַגענט אין די אויגן.

אױף דער טריבונע איז אַ בלאַסער געשטאַנען דער זשוואַלגיבע-שעף, אַ לאַנג און שמאָל בלעטעלע האָט זיך אַ לאָז געטאָן פון באַלקן, האָט זיך עטלעכע מאָל איבערגעדרייט און איז אַראָפּגעפאַלן אױפן שטענדער צום שעף. ער האָט מיטן אויג אַ כאַפּ געטאָן נאָר צוויי שורעס: די אויבערשטע און די אונטערשטע. אויבן איז געווען דייטלעך אָפּגעדרוקט מיט באַזונדערס פעטע שריפט:

פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער פאַראייניקט זיך!

און אונטן איז געווען אויך מיט פעטע אויסיעס אויסגעדרוקט

צענטראַל-קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי פון ליטע, סעקציע פון קאָמוניסטישן אינטערנאַציאָנאַל. אומלעגאַלע דרוקעריי פון צעקאַ.

געהייסן האָט די פּראָקלאַמאַציע: „דאָס טרייפענע געזינדל". דער צעקאַ האָט געגעבן צו וויסן דער אַרבעטער-מאַסע וועגן דעם טרייפענעם געזינדל, וואָס איז באַשטאַנען פון די אַגענטן פון דער זשוואַלגיבע, פון ראַזו, פון יידישן מיניסטער און פון די סאָציאַלדעמאָקראַטן, וואָס האָבן זיך פאַראייניקט אין קאַמף קעגן דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי פון ליטע און קעגן דער האַטנמאַכט.

דער זשוואַלגיבע-שעף איז געשטאַנען אַ בלאַסער, עס האָבן אים געציטערט אַלע איבורים. ער האָט געקוקט אױף די לאַנגע בלעטעלעך, געקוקט לאַנג און מיטאַמאָל איז אים פינצטער געוואָרן אין די אויגן. עס האָט זיך אים אַ דריי געטאָן אין קאָפּ און ער איז געפאַלן אױפן שטול.

— פאַרפאַלן... פאַרפאַלן... האָבן געשעפּטשעט זיינע בלאַסבלאַע ליפּן..

א מײַסע מיט א פּעקל

הירשקעס ערשטע טריט

הירשקע איז געווען א שליאָסער. אים איז אינגאנצן געווען ניט מער, ווי אכצן יאָר, אָבער ער איז שוין געווען גוטע דריי יאָר אין דער אומלעגאַלער אָרגאַניזאַציע פון די באָלשעוויקעס.

געווען איז דאָס אין איינער פון די גרויסע שטעט פון דאָרעם, וואו עס זיינען געווען גאָר גרויסע פאַבריקן. די באָלשעוויקעס האָבן געהאַט א גאַנץ פעסטע אָרגאַניזאַציע.

אַמאָליקע יאָרן, פאַר דער צאַרישער מאַכט, איז די אָרגאַניזאַציע געווען אן אומלעגאַלע. פריי פאַרזאַמלען זיך האָט מען ניט געטאָרט. לייענען אַלץ, וואָס מע וויל, האָט מען אויך ניט געטאָרט.

ציי‌טונגען פלעגן אַרויסגיין בורזשואַזע. קיין פּראָלעטאַרישע פּרעסע איז ניט געווען. די צאַרישע רעגירונג פלעגט ניט לאָזן דרוקן קיין גוטע אַרבעטער־צייטונגען. און טאָמער פלעגט אַרויסגיין אַזאַ צייטונג פלעגט מען זי באַלד פאַרמאַכן.

איז וואָס פלעגט מען טאָן?

פלעגט מען שטילינקערהייט, ערגעץ אין א פאַרוואָרפן ווינקעלע, באַהאַלטן פון די אויגן פון פּאָליציי און זשאַנדאַרמען, איינאָרדענען אן אומלעגאַלע דרוקעריי און דאָרט

פלעגט מען דרוקן ארבעטער-צייטונגען, פראקלאמאציעס, רעוואלוציאנערע ביכער...

שטילינקערהייט, אז קיינער זאל ניט זען, פלעגט מען די-דאזיקע ליטעראטור ארויסנעמען פון דער דרוקעריי און נאכ-דעם צעפירן עס איבער אלע שטעט פון גרויסן רוסלאנד, צע-טיילן דאס איבער די ארגאניזאציעס, און די ארבעטער פלעגן האבן וואס צו לייענען.

אף פאנאנדערפירן ליטעראטור פלעגט די ארגאניזאציע באשטימען ארויסגעהאלטענע סאוויירים, דערפארענע, אזעל-כע, וואס וועלן ניט אריינפאלן אין די הענט פון דער פאליציי. טאמער וועט מען זיי כאפן און מע וועט זיי שלאגן און מוט-שען, וועלן זיי ניט ארויסזאגן, ווו זיי האבן גענומען די לי-טעראטור.

הירשקע איז אפילע געווען א יונגער יאט, אבער די אר-גאניזאציע האט אים שוין פארטרויט גאנץ ערנסטע אומלע-גאלע ארבעטן.

און געטאן האט דאס די ארגאניזאציע ניט אומזיסט.

מיט הירשקען האט אמאל געטראפן אזא מייסע.

עס איז געווען א קאלטע, פראסטיקע און ווינטיקע נאכט. אין שטאט איז געווען אומרויק. צוויי גרויסע פאבריקן האבן זיך געגרייט צו א שטרייק. די אומלעגאלע ארגאניזאציע האט באשלאסן, אז דערדאזיקער קליינער שטרייק זאל זיך פאר-וואנדלען אין גאר א גרויסן, אלשטאטישן שטרייק.

אין דער אומלעגאלער דרוקעריי האט מען געארבעט דריי טעג און דריי נעכט, מע האט אפגעדרוקט א גרויסע צאל פרא-קלאמאציעס.

פון דרוקעריי האט מען דידאזיקע פראקלאמאציעס ארויס-געטראגן. איצט האט מען זיי געדארפט פארשפרייטן איבער די ארבעטער-קווארטאלן.

הירשקע איז געווען איינער פון די, וועמען מע האט גע-געבן פארשפרייטן די פראקלאמאציעס.

ער האָט זיך אָנגעטאָן אין אַ גימנאַזיסטן אָנצוג. האָט אָנ־געטאָן אויף די פּלייצעס אַ רענצל און איז אַוועק שפּאַצירן אי־בער די גאַסן.

אַלע קעשענעס פון אויבן ביז אונטן און אויך דאָס רענצל איז בײַ אים געווען אָנגעפּאַקט מיט פּראָקלאַמאַציעס.

גייט ער זיך אַזוי שפּאַצירן איבער די גאַסן און ווו נאָר אַ קאָרידאָר, גייט ער אַריין, שפּאַרט אַריין שטילינקערהייט אין אַ טיר אַ פּראָקלאַמאַציע און גייט זיך, ווי גיט אים מיינט מען, ווייטער.

אַזוי האָט ער זיך דערקליבן ביז די אַרבעטער־קוואַרטאַלן. דאָרט האָט ער שוין געדאַרפט פאַרשפּרייטן פיל געדיכטער.

פלעגט ער אַרופגיין אויף אַ הויף, פלעגט ער שוין דעם הויף גוט „אָנשנייען"... אַזוי איז ער זיך געגאַנגען גאַנץ רויק און האָט אָפּגעטאָן זיין אַרבעט.

גייט ער צוריק פון די הינטערגעסלעך זייער אַ פריילע־כער, זייער אַ מונטערער. אויפן האַרצן איז אים גוט, ער האָט אָפּגעטאָן אַזאַ גרויסע אַרבעט, ער האָט אויסגעפילט דעם כּוח, וואָס די פּאַרטיי האָט אויף אים אַרויפגעלייגט.

דער פראָסט ברענט, טשמעליעט די אויערן, שנײַדט אין פּאָנעם, נאָר הירשקען באַמערקט דאָס ניט: אים איז גוט, פריי־לעך אויפן האַרצן.

מיטאַמאָל באַמערקט ער, אַז אויף דעם אַנדער טראָטואַר גייט אַ פּאָר זייער שיין געקליידעטע, גייט זיך רויק און ווע־ניט־וועלן שלעפּט איינער פון דער פּאָר אַרויס עפּעס פון קעשע־נע און טיילט דעם אוילעם.

ס'איז אים געוואָרן טשיקאַווע און ער האָט באַשלאָסן גיין אַנטקעגן דעם פּאָרל, עפּשער וועט מען אים אויך עפּעס איינ־טיילן, אָבער צו זיין גרויס באַדויערן האָט ער גאָרנישט ניט באַקומען. דערפאַר אָבער האָט ער דערזען, ווי איינער אַ

עלטערער ייִד, זייער אָרעם געקליידעט, האָט יאָ באַקומען פון דער דראַזיקער פּאַר אַ בלעטל, ער האָט דייטלעך דערזען, אַז דאָס איז אַ פּראָקלאַמאַציע, אויך אַזוי צוזאַמענגעלייגט, ווי זיינע. ער איז צוגעגאַנגען צום אַלטן, האָט זיך צוגעשטעלט פון הינטן, קעדיי צו זעען, וואָס דאָרט איז. דער אַלטיטשקער האָט זיך דערשראָקן, האָט אַ דריי געטאָן, ניט ווייסנדיק, וואָס מע האָט דאָס אים אַרייַנגעשטעקט אין האַנט אַריין און האָט פאַרלאַרענעמען דאָס פּאַפּירל. דאָ האָט שוין הירשקע דייטלעך געזען, אַז דאָס איז דיזעלבע פּראָקלאַמאַציע.

— הייסט דאָס, אַז די צוויי זייַנען אויך כאַווייריִם און זיי טוען דיזעלבע אַרבעט, וואָס איך.

ער האָט אָבער ניט באַוויזן צו פאַרענדיקן זיין געדאַנק, ערשט ער האָט דערפילט, אַז הינטער אים איז געוואָרן עפּעס טומלדיק. ער האָט זיך אַ קער געטאָן און האָט דערזען אַזאַ בילד.

לעבן דעם פּאַרל, וואָס טיילט די פּראָקלאַמאַציעס, איז מיטאַמאָל אויסגעוואַקסן אַ הויכער ברייטבייניקער יונגער־מאַן מיט אַן אָנגערוקטער שליאַפּע אויף דער סאַמע נאָז, מיט בלויע ברילן אַזוי, אַז זיין פּנים זעט מען קימאַט ניט. ער האָט אָנגעכאַפּט איינעם פון דער פּאָר פּעסט פּאַר דער האַנט און האָט אויסגעשריען:

— סטאָי! איר זייט אַרעסטירט.

— יענער רייסט זיך פון אים און דער צווייטער העלפט אים אַרויסרייסן זיך פון די הענט פון דעם פרעמדן.

— אַ שפּיק. אויסגעשפּיאָנירט די כאַווירים! מע וועט זיי אַרעסטירן, האָט זיך הירשקע גלייך געכאַפּט.

דער שפּיק איז פלינק אַריינגעקראָכן אין כאַווערס קע־שענע און האָט פון דאָרט אַרויסגעשלעפּט אַ גאַנצן פּאַק פּראָקלאַמאַציעס. דער צווייטער כאַווער זיינער האָט אָבער

הירשקע האָט אים באלד א זעץ געגעבן מיטן פוס...

מיט קאָעם ארויסגעריסן פון דעם שפּיקס האַנט די פּראָקלא-
מאַציעס און האָט גענומען שרייען:

— וואָס שפּאַרט איר פּראָקלאַמאַציעס צו אים אין קעשע-
נע, שפּיק!

עס איז געוואָרן אַ שטיקל טומל. דער שפּיק לאָזט נישט אָפּ
דעם כאַוועריס האַנט און שלעפּט זיי אין פּאָליציי-צירקל. ער
האָט גענומען שרייען הויך, אויפן קול:

— גאראַדאַוואַי!...

שלעכט, וואָס טוט מען? מע וועט זיי ביידן אַרעסטירן מיט פּראָקלאַמאַציעס אין קעשענע. זיי זיינען פאַרפאַלן, זיי וועלן זיצן אין טפיסע עטלעכע יאָר.

הירשקע האָט זיך אַ דריי געטאָן אַהער—אַהין, איז פליגק צוגעלאָפן צו דעם פאַרל.

— גיב אַהער, גיב מיר, וואָס איר האָט אין די קעשענעס. און ניט וואַרטנדיק אויף קיין ענטפער, איז ער פליגק אריינגעקראָכן צו איינעם פון זיי און האָט אַרויסגעשלעפּט אַלץ, וואָס האָרט איז געווען.

דער שפּיק האָט געפּרוווט אַנכאַפּן הירשקען אויך. נאָר הירשקע האָט אים כאַלד געגעבן אַ זעץ מיטן פוס אין בויך. דער שפּיק האָט זיך אַ דריי געטאָן און האָט אים באַלד אָפּגעלאָזן.

דערווייל האָט זיך גענומען קלייבן אַ גרויסער אוילעם. נאָך אַ פאָר מינוט און עס וועט קומען צו לויפן אַ גאָראָדאָוואָי און די כאַוויירים וועט מען אַרעסטירן.

פליגק האָט זיך הירשקע אַרומגעקוקט אַרום זיך. ער האָט דערזען פונוויטן אַ שטיק האָלץ. ער איז צוגעלאָפן, האָט געכאַפּט דאָס האָלץ אין דער האַנט און פון הינטן געגעבן אַ זעץ דעם שפּיק איבערן קאָפּ.

דער שפּיק האָט זיך אַ זעץ געטאָן אָן דר'ערד און האָט ניט ווילנדיק אָפּגעלאָזן דעם כאַווערס האַנט.

די פאָר כאַוויירים האָבן זיך אַ שטויס געטאָן אין דעם אוילעם, האָבן זיך דאָרט פאַרלאָרן. הירשקע איז אַוועק נאָך זיי.

פון דאַן אָן האָט מען געוווסט פון הירשקען. מע האָט אים געקענט, ווי אַ דרייסטן כאַווער, וואָס פאַרלירט זיך ניט בײַ אומלעגאַלער אַרבעט, וואָס קען אַרויסקריכן פון אַ שווערער לאַגע.

אזעלכע פאלן האט מיט הירשקען געטראפן ניט איינער. און אין דער ארגאניזאציע האט מען אים דעריבער גענומען צוציען צו פאראנטווארטלעכער ארבעט.

דאס פעקל איז דא, נאר...

הירשקע האט נארוואס פארענדיקט די ארבעט. ער איז געווען זייער מיד. אפארבעטנדיק צוועלף שא אף דער פאבריק, האט הירשקע שטענדיק געהאט דערצו נאך פארטייישע ארבעט. עס פלעגט טרעפן גאנץ אפט, אז אים איז אויסגעקו- מען נאך אזא שווערן ארבעטס-טאג אוועקגיין אף א נאכט אין פאטרול. עס פלעגט זיך פארזאמלען ערגעץ אין א בוידעם- שטיבל א מאסאווקע, א זיצונג פון קאמיטעט, פלעגט מען אזעלכע פארזאמלונגען דארפן אפהיטן, ווי די אויגן אין קאפ. עטלעכע כאווירים פלעגט מען דערצו אויסקלייבן יונגע, פלינקע, געזונטע — פלעגן זיי אומשפאצירן איבער די גאסן און אנזאגן די, וואס גייען אף דער פארזאמלונג, וווהין צו גיין. זיי פלעגן אויך היטן, אז אן אויג פון א שפיק זאל ניט באמערקן וווהין דער אוילעם גייט. טאמער באמערקט מען, אז אף דער גאס ווייזן זיך פארדעכטיקע פארשוינען, וואס שפירן נאך, פלעגט מען גלייך איבערגעבן, אז מע זאל אפ- רייניקן די דירע, מע זאל זיך צעגיין.

הייןטיקער אוונט איז בא הירשקען גראד געווען א פרייער.

ער איז ארויס פון פאבריק-הויף און האט פארקערט אפן וועג, וואס פירט צו זיין היים.

— גאנץ גוט. איך וועל אפרוען, איך וועל לייענען—האט ער זיך געטראכט. און ניט געקוקט דערויף, וואס צו זיין דירע איז נאך געווען גאנץ ווייט, האט ער שוין געפילט די ווארעמ- קייט פון זיין קליין צימערל, ער האט געזען זיין קליין טישע- לע, בא וועלכן ער וועט שלינגען די אומלעגאלע צייטונגען

מיט לעניגס קלוגע און גוטע ארטיקלען. ער וועט זיך פאר־
שפארן, וועט פארהענגען דאס דין שיטער ווענטל, ווו די
אבאיעס זיינען שוין צוטרעסקעט געווארן און עמעצער קען
נאך פון דעם באלעבאס צימער זען, וואס ער טוט.

— די אלטיטשקע זאל נאר ניט זען. בא איר, בא דער
אלטיטשקער, איז ער שוין לאנג זייער פארדעכטיק. הירשקע
דאוונט ניט, הירשקע איז ניט פרום. שאבעס ארבעט היר־
שקע און זונטיק רוט ער...

— „אז ס'איז גאר א גוי, ס'איז ניט קיין ייד, — פלעגט
זאגן די אלטיטשקע צו איר זון, א קרעמער, שוין אין די יארן,
ווען ער פלעגט קומען שפעט אינדערנאכט פון קראם —
כ'דארף טאקע נייטיק האבן אזעלכע שכיינים, וואס מע טאר
פון זיי דאס אויג ניט אראפנעמען... ווי נאר ער גייט אריין אין
קיך, אזוי באלד פאלן מיר איין די בלוטן. ער קען נאך מיר
עפעס טרייף מאכן... א גוי גאמער...

די אלטיטשקע טאר ניט באמערקן, אז ער לייענט, ווייל
ווי נאר זי וועט דאס באמערקן, אזוי באלד וועט זי אנהייבן
צו מאכן קילעס און זי וועט אים דורכווארפן. דעריבער האט
ער היינט באשלאסן פארהענגען די וואנט מיט עפעס אן
אלטן בעגעד.

מיט א באזונדער הנאה איז הירשקע דאס מאל אריינגע־
גאנגען אין צימער, האט מיט פארגעניגן אנגעצונדן דעם
לאמפ...

נאר דא האט אים א שטאך געטאן אין הארצן.

אפן טיש איז געלעגן א בריוו און אפן קאנווערט אין ווינ־
קעלע אנטקעגן דער מארקע איז געווען א קליין קייקעלע —
א סימען פון דער ארגאניזאציע.

— פון קאמיטעט, האט ער א ציטער געטאן, און עפעס א
וויכטיקער איניען, ווייבאלד, אז מע שרייבט אין א בריוו, אפא־
נעם אן עקסטרער איניען.

ער האָט פלינק אויפגעעפנט דעם קאָנווערט.

אין בריוו זיינען געווען אַ פאָר קורצע שורעס...

„טייערער הירשקע, קום צו מיר מאָרגן אום זעקס אין אוונט, מיר וועלן גיין ביידע אין טעאַטער, איך האָב בילעטן קאַפל".

— און גאָר.

— אָבער דער אונטערשריפט „קאַפל" האָט אים פיל מער געזאָגט, ווי הונדערטער שורעס. „קאַפל" האָט אים פיל מער געמוז זוכן ווייטער, אַז אָט דידאָזיקע שורעס זיינען גאָרנישט ווערט, אַז מע דאַרף זוכן צווישן די שורעס.

ער האָט פאַרהאַנגען די וואַנט מיט דעם רעקל, וואָס ער האָט אַראָפגענומען פון צוואַק און האָט דעם בריוו גענומען וואַרעמען אָפן לאָמפ. באַלד האָבן זיך באַוויזן איינע נאָך די אַנדערע שוואַרצינקע שורעלעך אַסאַך־אַסאַך, מיט קליינינקע, דראָבנינקע אויסיעלעך. אַז ער האָט דעם בריוו גוט „דערוואַרעמט" און מער האָבן זיך שוין ניט געוויזן קיין שורעלעך, האָט ער זיך אַוועקגעזעצט לייענען.

אין בריוו איז געווען געשריבן, אַז לויט אַ ידיעה, וואָס דער קאָמיטעט האָט באַקומען פון די אייזנבאַן־אַרבעטער, איז אין באַגאַזשנע שוין פון לאַנג געלעגן אַ גרויסע קאָרב, וואָס קיינער איז אים ניט געקומען אָפנעמען. די זשאַנדאַרמען האָבן זיך פאַראינטערעסירט מיט דעם קאָרב און זיי האָבן אים געעפנט. דער קאָרב איז געווען געפאַקט מיט אומלעגאַלער ליטעראַטור, אַפאַנעם, אַז די קוויטאַנציע, לויט וועלכער מע האָט געקאָנט אַראָפנעמען די ליטעראַטור, איז ערגעץ אַף דער פאָסט פאַרפאַלן געוואָרן און אין קאָמיטעט האָט מען ניט געוווּסט פונעם טראַנספאָרט־ליטעראַטור.

איצט געפינט זיך די ליטעראַטור אין צימער בא די זשאַנדאַרמען און אין אַ פאָר טעג אַרום וועט מען זי אַוועקפירן אין אָבראַנקע. די אייזנבאַן־אַרבעטער האָבן זיך דערפון דער-

ווסט און האבן אנגעזאגט אין קאמיטעט. און דער קאמיטעט האט באשלאסן, אז מע מוז די ליטעראטור ווי עס איז ראטעווען פון די זשאנדארמישע הענט. דעריבער דארף הירשקע גלייך קומען צו איינעם א פויער, וועמען דער קאמיטעט האט איבערגעגעבן דורכצופירן דידאזיקע שטיקל ארבעט, דארט וועט ער זיך באקענען מיט דעם גאנצן פלאן און וועט מוזן נעמען אן אנטייל אין דורכפירן אים.

די ארבעט איז גאר א שווערע, אבער אז דער קאמיטעט הייסט מוז מען פאלגן, זאל דאס אפילע קאסטן דאס לעבן. און ניט געקוקט דערויף, וואס ער איז געווען מיד, האט ער זיך גלייך אנגעטאן און איז אוועק אין דעם באשטימטן ארט.

דרײַ זײַנען זיי געווען...

אין צימער איז געווען שטיל. ארום א קליינעם טישל זיינען געזעסן דריי פויערים, צווישן וועלכע עס איז געווען אויך הירשקע. איינער א פויער, שוין אן עלטערער, מיט א שווארץ בערדל האט אף א שטיקל פאפיר געצייכנט דעם פלאן פונעם וואקזאל, די באגאזש־קאנטאר און דעם צימער פון די זשאנדארמען.

— טאן וועלן מיר מוזן אזוי — האט געזאגט דער פויער מיט דער שווארצער בארד. — הירשקע וועט מוזן מארגן אריינגיין אין דעם צימער צו די זשאנדארמען און וועט מוזן א קוק טאן, ווי גרויס איז דער קארב. צוויי טרעגער האבן מיר דארט אייגענע כעוורע, מיטגלידער פון אונדזער פארטיי. זיי וועלן אויך דארטן זיין, אבער זיי וועלן ניט טראגן דעם קארב, דאס וועלן מיר טאן, די טרעגער וועלן בלויז אונדז צוהילף זיין.

— אפן וואקזאל וועלן מיר זיין זעלבעדריט. איך גלויב, אז זעלבעדריט וועט מען דעם קארב קאנען ארויסשלעפן. איר

זעט, אַז איז די פּלאַטפאָרמע — האָט ער אָנגעוויזן אויף זיין צייכענונג, — אויף דער פּלאַטפאָרמע גייען אַרויס די פענצטער פון דעם זשאַנדאַרמען־צימער, עטלעכע אייזנבאַן אַרבעטער וועלן אונדז אויך צוהילפיק זיין, אָבער גאָר אויף אַ אַנדער אופן. אַז מיר וועלן זיין אויפן באַן, וועלן מיר זיי געבן צו וויסן. מיר וועלן שטיין איינעוויייניק אין קאָרידאָר פון וואָקזאַל, נית ווייט פון טיר פון זשאַנדאַרס־צימער. לויט אונדזער סיגנאַל וועט איינער פון הינטער די פּראַכט־וואַגאָנעס געבן אַ וואָרף מיט אַ שטיין און וועט טרעפן אין שויב צו די זשאַנדאַרמען. פאַרשטייט זיך, אַז די זשאַנדאַרמען וועלן גלייך אַרויסלויפן אַ קוק טאָן, ווער זעצט דאָרט אין די שויבן מיט שטיינער. אינדערוועלכער זייט, וועלן מיר זיך מוזן אַריינרייסן אין צימער און אַרויסשלעפּן די קאַסע. די טרעגער וועלן אונדז דערווייל באַשטעלן פּורליט, אַז יעדער פון אונדז זאָל זיך אָפּפאָרן אין באַזונדערע זייטן.

— טאָמער אָבער וועט אַרויסלויפן נאָר איין זשאַנדאַרם און איינער וועט בלייבן, זאָלן מיר געבן צוויי־דריי אין זיי וועלן אין אַ ווילע אַרום ווידער אָנהייבן זעצן מיט שטיינער.

— אַלנפאַלס וועלן מיר מוזן פאַרבאַפּן מיט זיך אַ גענוגנטע דלאָטע. טאָמער פאַרשליסן די זשאַנדאַרמען דעם צימער זאָלן מיר פלינק קאָנען אָפּברעכן דעם שלאָס.

דאָס איז שוין גאָר אַ האַרב שטיקל אַרבעט, און הירשקע האָט עטלעכע שאָ נאָכאַנאַנד געאַרבעט בא זיך אין צימער, ביז ער האָט „אויסגערייניקט“ די שטוב פון אומלעגאַלער ליטעראַטור, ביז ער האָט די ליטעראַטור באַהאַלטן. טאָמער אַרעסטירט מען אים, זאָל אינדערהיים זיין „ריין“, ווען ער שוין ווי עס איז געפינען אַ טערעך.

אַ מידער האָט ער זיך געלייגט שלאָפן. אָבער שלאָפן האָט ער נית געקענט, ער האָט אַלץ געטראַכט, וואָס זאָל ער זאָגן

די ושאַנדאַרמען, ווען ער וועט אַריינגיין צו זיי אין צימער, וואָס וועט ער זאָגן, אויב מע וועט אים אַרעסטירן א. אז. וו.

גיין האָט מען גענדאַרפּט אַף דער „אַרבעט“ גאַנצפרי, ווען אַפן וואָקזאַל זיינען ווייניק מענטשן, מע זאָל קאָנען בעסער אַנטלויפן. אינדערפרי זיינען ניט אַלע ושאַנדאַרמען אין זייער צימער, עס איז דאָ נאָר א דעזשורנער.

ניט געקוקט דערויף, וואָס ער האָט א גאַנצע נאַכט קימאַט ניט געשלאָפן, איז ער דאָך אויפגעשטאַנען צו דער צייט. ער האָט זיך פלינק איינגעוואַשן, האָט אָפּגעגעסן און אַרויס פון שטוב.

אַז ער איז אַרויף אַפן וואָקזאַל, האָט ער באַמערקט, אַז האַרט נעבן באַגאַזשנע, שטייט איינער פון די באַזוירים, אַט דער, וואָס מיט דעם בערדל, און רעדט מיט צוויי טרעגער:

— עפשער איז מעגלעך, אַז איר זאָלט מיר קויפן א בי־לעט אַף דעם צוועלפזייגערדיקן צוג. איך וועל קומען...

הירשקע איז צוגעגאַנגען צו זיי און האָט אויך אַזוי הויך אַפן קאָל א פרעג געטאָן:

— ווי קאָן מען דאָ דערגיין, ווען גייט א צוג אַף מאָסקווע?

דאָס שוואַרץ בערדל האָט מיט דער האַנט אָנגעוויזן אַפן צימער פון ושאַנדאַרם:

— אַט־אָ־דאָ, באָבערל.

הירשקע איז אַוועק צו די ושאַנדאַרמען. דאָס בערדל האָט שטילערהייט א זאָג געטאָן צו די טרעגער:

— ער וועט פאָרן מיט דער קאַזיגע... אים דאַרף מען געבן דעם בעסטן פּערוו...

— גוט...

הירשקע איז אַרויס. דאָס בערדל האָט זיך געווענדעט צו אים:

— נו, ווען גייט דער צוג?

הירשקע איז צוגעגאַנגען צו זיי.

— דער קארב איז ניט גאר קיין גרויסער, נאר ער מוז זיין א שווערער. דארט זיינען דא צוויי זשאנדארמען.

אט דאס אלין האט ער געזאגט אייגנטלעך ניט מיט ווערטער. ער האט מער געמאכט מיט די הענט, אידער ער האט געזאגט.

ענדלעך איז געקומען דער דריטער באווער.

דא האט מען באשלאסן צוטרעטן צו דער ארבעט.

איינער פון די טרעגער איז ארויס אף דער פלאטפארמע און האט געגעבן א שטילן קלונג אין גרויסן גלאק.

הירשקע מיט די איבעריקע צוויי באווערים האבן זיך אוועקגעשטעלט פונדערווייטן, אין שאטן, און האבן געווארט.

באלד האט זיך דערהערט א טראסק און אין לופטן האבן זיך צעשאטן שויבן.

עס איז געווארן א צערודערונג, די טיר פון זשאנדארמצימער האט אופגעפראלט און מיט א צעבלוטיקט פאנעם איז ארויסגעלאפן איין זשאנדארם. באלד האט זיך ווידער דערהערט א שטילער קלונג פון גלאק. און שטיינער האבן גענומען פליען איינער נאך דעם אנדערן.

ווי א פייל פון בויגן איז ארויסגעלאפן דער צווייטער זשאנדארם. די טיר האט ער פלינק פארשלאסן.

ווי נאר ער איז ארויסגעלאפן פון קארידאר, האט הירשקע געגעבן א שפרונג צו דער טיר, האט מיט דער דלאטע א קוועטש געטאן דעם שלאס. די טיר האט אופגעפראלט און אלע דריי האבן זיך א לאז געטאן אין צימער.

אין איין סעקונדע איז דער קארב געלעגן בא הירשקען אף דער פלייצע. ביידע באווערים האבן געהאלטן פון ביידע זייטן און אף אזא אופן האט מען אים ארויסגעטראגן אף דער גאס. איינער פון די טרעגער האט געהאלטן א פערד פאר דער צוים. אף דערדאזיקער פור האט זיך הירשקע אוועקגעזעצט און איז פייל אויס בויגן אנטלאפן אין שטאט אריין.

די איבעריקע באַוווירים האָבן אויך גענומען פֿורלייט און זיינען אַוועקגעפֿאָרן אין פֿאַרשיידענע גאַסן.

הירשקע איז געזעסן אויף דעם קאַרב אַ בלאַסער, אָן אויפֿגערעגטער און האָט שאַרף געקוקט אין אַלע ווינקעלעך פֿון די גאַסן, צי יאָגט מען אים ניט נאָך.

אויף די גאַסן איז נאָך געלעגן די נאַכט. ערגעץ ווו הינטער דער שטאָט האָט שוין גענומען טאָגן און דער האָריזאָנט פֿון מיזרעך-זייט האָט זיך שטאַרק גענומען בלייכן, נאָר דאָ אין די אַלייען פֿון די גאַסן, צווישן די הויכע טירען איז נאָך דער טאָג ניט געווען קענטיק.

הירשקע האָט געהאַט אַ מאַרשרוט. ער האָט געוווּסט, אַז אַפּלויפֿנדיק עטלעכע גאַסן, דאַרף ער פֿאַרקערעווען אויף ניקאָלאַיעווער גאַס, דאָרט נעבן אַ שטוב וועט שוין שטיין דאָס בעדהל און וועט אים זאָגן וווהין צו פֿאָרן ווייטער.

ענדלעך איז מען געקומען עפּעס אין אַ שמאָל געסל מיט גאָר הויכע מויערן אַזוי, אַז דאָ איז געווען שטאָק-פֿינצטער. נעבן אַ הויכן מויער האָט זיך די פֿור אָפּגעשטעלט. דער טויער האָט זיך פֿלינק געעפֿנט און האָט איינגעשלונגען דעם קאַרב מיט הירשקען.

דאָרט אָבער לאָזן דעם קאַרב האָט מען ניט געטאָרט. ווייל אויב די זשאַנדאַרמען האָלטן געפּאַקט דעם פֿורמאַן, האָלטן זיי אים גענויט, ער זאָל זאָגן וווהין האָט ער געבראַכט דעם „פּאַסאַזשיר“. דעריבער האָט מען באַלד באַשלאָסן אויסצולייזיקן דעם קאַרב.

אין אַ פּאָר שעה אַרום האָבן אין דעם הויכן טויער גענומען גיין איינע נאָך די אַנדערע פֿרויען מיט האַנט-קערבלעך. גייענדיק אַהין פֿלעגן זיי, דוכט זיך, זיין גאָר דאַרע, אָבער צוריק, פֿון טויער, פֿלעגן זיי שוין אַרויסגיין פֿולע, דיקע מיט אָנגעפּילטע קערבלעך און פֿון אויבן פֿלעגן ליגן יאַסעמדיק עטלעכע בוריקלעך, אַ פּאָר מערן, אַ פּאָר רעטעכער...

פאַר אַ פּאָר שאָ האָט מען דעם קאָרב אויסגעליידיקט.

אַ רויקער, אַ צופרידענער, מיט אַ געפיל פון פרייד פאַר דער גרויסער אָפּגעטאָנענער אַרבעט, איז הירשקע אַזעק צהיים, האָט זיך אויסגעטאָן און אַריינגעוואָרפן זיך אין בעט אַריין...

באַלד איז ער איינגעשלאָפן.

פון הינטער דער וואַנט האָט די אַלטיטשקע אַ קוק געטאָן דורכן שפּאַלט פון די צעפּלאַצטע אָבאָיעס, האָט באַהויערנ־דיק אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און האָט שטילערהייט אַרויס־געשעפּטשעט:

געשיקערט ערגעץ, מסתמא, גאָט זאָל ניט שטראָפן פאַר די רייד. אַז מע וואַרפט אַראָפּ פון זיך דעם יאָך פון יידישקייט, וואָס דען וועט זיין?...

דער ערשטער פאָרשלאָג

(אַן עפּיזאָד פון אַמאָליקע שווערע צייטן)

1

אונדזער שילער־אָרגאַניזאַציע האָט באַשלאָסן אַרויסלאָזן אַ בלעטל איבער איינע פון די וויכטיקע אָרטיקע געשעענישן. איך בין אַ גאַנצן טאָג געזעסן אין אַ צימער, האָב געשריבן דאָס בלעטל און שפּעטער געדרוקט עס אַף אַ העקטאָגראַף. איך בין נאָך דאַן זייער יונג געווען און ווייניק דערפאַרן. מיינע עלטערע כאַווירים האָבן מיך צוגעצויגן צו אַזאַ אַרבעט מינאַסטאַם דערפאַר, וואָס צווישן זיי זיינען געווען ווייניק אַזעלכע, וואָס האָבן געקענט אָנשרייבן אַ בלעטל. בײַ מיר איז אויך געווען אַ גוטער קסאַוו־יאַד.

פאַרשטייט זיך, אַז איך האָב זיך אין האַרצן שטאַרק גרויס געהאַלטן, וואָס איך האָב געקראָגן אַזאַ קאָנספּיראַטיווע אַרבעט, ווי אָנשרייבן און אָפּדרוקן אַ פּראָקלאַמאַציע. איך האָב זיך פאָרגעשטעלט, ווי אַף דער „בירזשע" וועלן הונדערטער אַרבעטער לייענען די פּראָקלאַמאַציע און ריידן וועגן איר, און איך, דער לעבעדיקער באַשעפער פון דער פּראָקלאַמאַציע, וועל אומגיין צווישן זיי, וועל זיך צוהערן ווי זיי לויבן די פּראָקלאַמאַציע און זיי וועלן ניט וויסן, ווער איז איר אויטאָר. די גוואַלדיקע קאָנספּיראַציע, וואָס די פּאַרטיי האָט אַנטוויקלט בײַ אירע מיטגלידער פון דער ערשטער מינוט, ווי זיי האָבן נאָר אַריבערגעטראָטן איר שוועל, האָט מיר ניט דערלויבט

צו זאָגן, ווער איז דער אַוטאָר, אַפילו מײנע אײגענע פרײנט, מיט װעלכע איך פלעג טײלן אַלע מײנע יוגנט־לײדן און יוגנט־פרײדן.

איך בין געגאַנגען גאַנץ שפּעט באַנאַכט אַהײם. אַ מידער אָבער אַ גליקלעכער, װי עס קען נאָר זײן גליקלעך אַ יונגער קעמפער, װעלכער האָט אױסגעפירט אַ װיכטיקע קאָנספּי־ראַטיװע אַרבעט, װאָס די פּאַרטײ האָט אַף אים אַרױפגעלײגט. איך האָב געקוקט אַפן טיפן בלױ־שװאַרצן הימל, אַף די זיל־בער־װײסע שטערנדלעך, און מיר האָט זיך געדוכט, אַז אױך זײ װײסן װעגן קאָנספּיראַטיװע אַרבעטן, װאָס מיר טוען דאָ אָט אַף דער ערד. און די סוידעסדיקע שטילע נאַכט האָט מײן פאַנטאַזיע געװעקט און איך האָב זיך געמאָלט פאַרשײדענע בילדער װעגן קאָלאָסאַלע אַרבעטער־שטרײקן אַף פאַבריקן, װי איך טרעט אַרױס מיט פלאַמענדיקע רעדעס, אָנגעטאָן אין אַ מאַסקע, אַ פאַרגרימירטער, און שפּעטער, נאָך דער רעדע, רינגלען מיך אַרום אַ פּאָר אײגענע כאַװײרים, טוען מיך דאָ אַפן אָרט איבער, נעמען אַראָפּ דעם גרים און איך װער פאַרפאַלן צװישן די מאַסן אַן אומבאַקאַנטער. איך האָב אױך געטראַכט װעגן אַן אומלעגאַלער דרוקערײ, װעלכע איך װעל אײנאָרדענען ערגעץ אונטער דער ערד, דאַפקע אונטער דעם גובערנאַטאָרס מױער, און די ערשטע פּראָקלאַמאַציע װעל איך אומבאַדינגט אױפקלעפּן בײ אים אַף דער טיר, אָדער איך װעל זי אַרײנשיקן אין אַ קאָנװערט צו אים גלײך אין קאַנצעלאַריע אַרײן.

בײם איך בין געקומען אַף דער גאַס, װוּ איך האָב געװױנט, האָב איך זיך גוט אַרומגעקוקט, צי האָב איך עמעצן ניט „פאַרשלעפּט" מיט זיך, צי באַהאַלט זיך ניט עפּעס אַ שפּיק ערגעץ אין די באַנאַכטיקע שאָטנס און שפּירט מיך ניט אױס. אײדער איך בין אַרײן אין טױער, האָב איך זיך נאָכאַמאָל אַרומגעקוקט, און אַז איך האָב זיך איבערצײגט,

אַז קינדער־שפּילט מיך ניט נאָך, האָב איך אָפּגעעפנט דאָס טויער־פּערטל. דער הויף פון מיין הויז איז געווען אַזוי קליין, אַז מיט איין בליק האָט מען אים געקענט אַרומכאַפּן און זען, צי איז עמעצער דאָרטן פאַראַן. אַז איך האָב צוגעמאַכט דאָס פּערטל, האָב איך געוואָרפן אַ בליק אַף דעם פענצטער פון מיין צימער. דער פענצטער האָט ווי אַ בלינדער אויג געטאַרטשעט אַף דער וואַנט צווישן אַלע ליכטיקע פענצטער אַרום אים. הייסט עס, אַז באַ מיר איז קיינער ניטאָ און איך קען רויק גיין אין שטוב אַריין.

אַפן טיש איז געלעגן אַ פאַרמאַכטער קאָנווערט, אַף וועלכן עס איז געווען מיט געמאָלט־געבראָכענע איסיעס אָנגעשריבן: „דעם שילער פון פינפטן קלאַס". איך האָב גלייך פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז פון איינעם פון אונדזערע געהיימע כאַווירים. פלינק האָב איך אויפגעריסן דעם קאָנווערט.

„ליבער פריינט!

איר האָט מיר צוגעזאָגט צו ברענגען אַ בוקעט בעז. פאַרוואָס האָט איר ביז אַהער ניט געבראַכט? איך וואַרט אַף די בלומען מאָרגן ביז 9 אַזייגער אינדערפרי, נאָכדעם מוז איך אַוועק אין גימנאַזיע. סטאַרעט זיך, אַז די בלומען זאָלן זיין פרישע. פאַרהאַרטע האָב איך ניט ליב.

אייער קאַפּריזנע אַליאַ".

אַפן פּאַשעטן מענטשלעכן לאַשן האָט דאָס געהייסן אומגעפער אַזוי: — „קומט מאָרגן, ניט שפּעטער פון צוויי אַזייגער (מע פלעגט שטענדיק האַרפן צוגעבן 5 שאַ צו די, וועלכע עס איז אָנגעוויזן געוואָרן אין צעטעלע). סטאַרעט זיך קומען אומבאַמערקט. עס איז דאָ אַ וויכטיקע פּאַרטיי־שליכעס".

דאָס האָט מיך אינגאַנצן איבעראַשט. דער בריוו גייט פון „קאָלעקטיוו". הייסט דאָס, אַז אין קאָלעקטיוו ווייסט מען אויך פון מיר, און מע וויל מיר געבן אַ וויכטיקע פּאַרטיי־שליכעס. מאָרגן וועל איך זען איינעם פון די געהיימע כאַ־

ווירים, וואָס מיר, „מאַסאַזיקעס", האָבן קיינמאָל ניט געזען, און אַרום וועלכע עס האָט זיך אין אונדזערע קינדערשע מוי־כעס געשאַפֿן גאַנצע לעגענדעס. אַ „מענטש", וועלכן דער צעקאַ האָט ספּעציעל אַהער געשיקט אַף „אַרבעט", דאַרף זיין ניט קיין געוויינלעכער מענטש. דאָס עצעם־וואָרט „צעקאַ" האָט מאָדנע געהיימניספֿול געקלונגען און האָט אַרויסגערופֿן אַ פֿאַרשטעלונג פֿון עפּעס אומגעוויינלעכעס, איבערמענטש־לעכעס. און איצט וועל איך האָבן צו טאָן מיט אַ מענטשן, וואָס איז געשיקט געוואָרן פֿון צעקאַ אַליין!

איך בין נאַטירלעך אַ גאַנצע נאַכט ניט געשלאָפֿן. איין זאַך האָט געריצט מיין יונגע און גאַנץ רייכע פֿאַנטאַזיע: וואָס פֿאַר אַ וויכטיקע שליכעס וויל דאָס מיר איבערגעבן דער „קאָלעקטיוו" און „דער מענטש פֿון צעקאַ"? אַז דאָס איז זייער אַ וויכטיקע שליכעס, האָב איך פֿאַרשטאַנען פֿון דעם קאָנספּיראַטיוון אָרט שרייבן. עפּעס טאָקע איינאָרדענען אַן אומלעגאַלע דרוקעריי? אָדער פֿאָרן ערגעץ אין אַ שטאָט „איינשטעלן די אַרבעט"? אַז איך טויג נאָך דערצו ניט, האָב איך זיך גאָרניט פֿאָרגעשטעלט: וויבאַלד מיט מיר וועט רעדן „דער מענטש פֿון צעקאַ" אַליין איז ניט שייער. איך בין געווען גליקלעך איבער־גליקלעך. איך האָב זיך מיר פֿאָר־געשטעלט, ווי אַזוי איך וועל שפּעטער ריידן מיט די כאַוויי־רים פֿון מיין קרייזל. איך וועל מיט זיי ריידן, ווי אַן עלטערער מענטש, גרויס וועל איך זיך ניט האַלטן — דאָס פּאַסט ניט פֿאַר אַ קעמפֿער. פֿאַרקערט, איך וועל זיין זייער באַשיידן, וועל ריידן שטיל, געלאַסן, ווי עס רעדט אַ מענטש פֿון צעקאַ...

מאָרגן 2 אַזייגער! ווי דערלעבט מען שוין יענע גליקלע־כע צייט?!..

אַזייגער 7 אינדערפֿרי בין איך שוין געווען אַף די פֿיס. איך האָב געוווּסט, אַז עס איז נאָך צו פֿרי, אַז פֿריער פֿאַר 9 קען איך ניט דערגיין העם־אַדרעס, וועלכן איך דאַרף האָבן,

אָבער ליגן אין בעט איז פאַר מיר ווײַטער געווען אומגלעך. איך האָב זיך אַף האַלב אָנגעטאָן, האָב גענומען אַרומשפּאַנען איבער מײַן קליינעם צימער און האָב אַלעווײַלע אַרײַנגעקוקט אין דעם שפּאַרונקעלע, וואָס האָט געפירט אין דעם צווייטן צימער, ווו עס איז געהאַנגען אַ גרויסער וואַנט־זייגער. איך האָב דאָס מאָל באַזונדערס פיל געוואַשן זיך, האָב לאַנג געדרייט זיך באַם אָנטאָן זיך, קעדיי די צייט זאָל זיך ניט ציִען אַזוי פּאַמעלעך. איך האָב געפּרוּווט נעמען עפּעס וואָס לייענען, נאָר ניט דערקענענדיק די פּראָזע, וואָס איך האָב אָנגעהויבן, האָב איך שוין דאָס בוך פאַרמאַכט און בין ווידער אַוועק שפּאַנען איבערן צימער. און דער זייגער האָט זיך ניט געריקט פון אָרט, אַקוראַט ווי עמעצער וואָלט אינעווייניק געזעסן און אײַנגעהאַלטן די ווייזערלעך.

— אײַער זייגער קריכט, זאָגט מיר, עס מוז שוין זײַן שפּעטער. עפּעס איז אַזוי ליכטיק אַף דער גאַס, ווי אין מיטן טאָג — אַזוי זאָג איך צו מײַן באַלעבאָס, אַ וואַלד־מעקלער, וואָס זיצט באַ אַ צײַטונג און קוקט איבער וויפל פּליטן זײַנען פאַרן נעכטיקן טאָג אָנגעקומען אַפּן טײַך. גאַנץ קאַלטבלוטיק נעמט ער אַרויס זײַן טאַש־זייגערל, ווײַזט אים גאַנץ קאַלטבלוטיק, ווי ער וואָלט זיך מיט מיר געטרייצט, דאָס גאָלדן דעקל. ער טוט אַ בליאַסק מיט דעם פאַר מײַנע אויגן, און עס צעשטראַלט זיך ווי די פּרילינג־זון. ער טוט דיק אַ קוק אַף זײַן זייגערל און אַף דעם וואַנט־זייגער.

— פּונקט, אין מינוט. נעכטן פאַרנאַכט אַף דער פּאָסט אָנגעשטעלט.

און געדוכט האָט זיך מיר, אַז ער לייגט, אַז ער רייצט זיך מיט מיר. איך האָב אַ קלאַפּ געטאָן מיט דער טיר און בין אַרײַן צו מיר אין צימער.

דעם אַדרעס פון דעם „מענטשן פון צעקאַ" האָב איך, נאַטירלעך, ניט געוווּסט. איך האָב פרייער געדאַרפט קומען

צו מיין „פארשטייער” און ער האט מיר געדארפט אנווייזן אף דעם אדרעס און פון דארטן וועל איך דערגיין ווייטער. איך בין זייער פארזיכטיק ארויסגעגאנגען אף דער גאס, — יעדער מענטש איז בא מיר געווען פארדעכטיק, און מיר האט זיך געדוכט, אז היינט קוקט מען מיר נאך באזונדערס. איבער צענדליקער גאסן, איבער וועלכע איך האב גאר ניט געדארפט גיין, בין איך געגאנגען. איך בין אריינגעגאנגען אין א היפשע צאל טויערן און פון דארט ארויסגעקוקט, צי גייט מען מיר ניט נאך. ענדלעך בין איך אריין צו מיין „פארשטייער”.

ער האט מיר אנגעזאגט, אז 12 דעם זייגער דארף איך זיין אין „אן ארט”.

צו דער צייט בין איך געקומען לויט דעם אדרעס. דארט האב איך זיך געטראפן מיט א יונג מיידל, וואס איז געווען פאשעט געקליידעט, אבער מיט געשמאק. עס איז געווען איינע פון יענע בורזשואזע הייזער, וואס פלעגן אמאליקע יארן דינען אונדז פאר קאנספיראטיווע ווינונגען און אדרעסן. אז איך האב איבערגעגעבן דעם פאראל, האט זי מיך געבעטן זיצן און אנגערופן „באזעד”. אדאיעם געדענק איך דעם כענעוודיקן פאנעם פון דעם מיידל, וואס האט זיך אוועקגעזעצט אנטקעגן מיר, אנגעשפארט די עלנבויגנס אף די קני. זי האט מיר גלייך מיט א מאדנעם הארציקן שמייכל געקוקט אין די אויגן אריין, געלייענט א לעקציע וועגן קאנספיראציע און וועגן דעם, ווי מע דארף זיך האלטן, ווען מע ווערט ארעסטירט. איך האב איר פאשעטן פריינטלעכן בליק ניט אויסגעהאלטן. מיין פאנעם האט זיך גערייטלט, און גאנץ אפט פלעג איך אראפלאזן די אויגן, אנהייבן אפקראצן קליימערשט עפעס א פלעק פונעם ארבל.

איך בין פון איר נישט דערגאנגען אף וואס פאר אן ארבעט מע שיקט מיך, נאר פארשטאנען האב איך, אז די ארבעט דראט מיט געפאר ארעסטירט צו ווערן. איך האב זיך מער

אָנגעשטרענגט און בין געוואָרן נאָך ערנסטער. געשיקט בין איך געוואָרן צו איר, ווי איך האָב זיך דאָס פון דער ווײַ=טערדיקער פּאַרטיי=פּראַקטיק דערוווּסט, צוליב דעם, אַז זי זאָל זיך מיט מיר באַקענען, וואָס פאַר אַן אײַנדריק וועל איך מאַכן אַף איר. אויב אַ גינסטיקן אײַנדריק — שיקט זי מיך ווײַטער, אויב ניט — פּאַטערט זי מיך אָפּ מיט אַ קלייניקייט, און מיט דעם פּאַרענדיקט זיך מײַן שליכעס.

אַפּאָנעם, אַז איך האָב אַף איר געמאַכט ניט קיין שלעכטן אײַנדרוק. נאָך אומגעפער אַ האַלבן שאָ שמועסן, האָט זי מיר געזאָגט, אַז צו 2 אַזייגער דאַרף איך אַרײַנגיין צום טערק אין קאַפע. נעבן איינעם פון די טישלעך וועט זיצן אַ מענטש אין אַ שוואַרצער פּעלערינע און וועט מאָלן אַף אַ פּאַפּיר אַ מענטשעלע. איך דאַרף זיך זעצן באַם זעלבן טישל, אַראָפּנעמען דאָס היטל, אויפהענגען אויפן שטול און גלײַך ווידער אָנטאָן. דאַן וועט דער מענטש אין דער פּע=לערינע אַ קוק טאָן אַף דער גאַס און וועט שטילערהייט זאָגן: „פּייגעלעך פליען", דאַרף איך אים ענטפערן: „ניין, זיי פּיזען". דאַן הייבט ער זיך אויף און גייט אַוועק און לאָזט איבער אויפן טיש דאָס פּאַפּירל מיטן מענטשעלע. אַף דער אַנדערער זײַט וועט זײַן אָנגעשריבן, אַיך, נאָ=טירלעך, פּאַרשטעלט, דער אַדרעס, די צײַט און דער פּאַראָל.

ענדלעך בין איך געקומען צום „פּאַרשטייער פון צעקאַ".

עס איז געווען פּאַרנאַכט און אין צימער איז געווען האַלב טונקל. נעבן טיש איז געשטאַנען אַ בלאַסער יונ=גערמאַן פון אַ יאָר 25, מיט אַ קליין בערדל, מיט לאַנגע בלאָנדע האָר, אָנגעטאָן אין אַ שוואַרץ העמדל. איך האָב געזאָגט דעם פּאַראָל. ער איז צוגעגאַנגען צו מיר, האָט מיר געדריקט די האַנט און האָט מיט אַ ווייכער האַרציקער שטים געזאָגט.

— איר ווייסט, כאַווער,—די פּאַרטיי לייגט אַף אײַך אַרויף ווײַטער אַ שווערע אַרבעט. מע דאַרף זי קענען דורכפירן.

איך דאַרפֿט פֿאָרויס וויסן, אַז אויב איך וואַרפֿט דורך די זאַך, קענט איך באַקומען קאַטאָרגע און מיר וועלן מוזן בייטן די דירעס. אַנטשולדיקט, כאַווער, איך וויל אייך, באַלילע, ניט באַליידיקן, נאָר איך פֿירט אויס פֿאַר אונדז דאָס ערשטע מאָל אַ וויכטיקע קאָנספּיראַטיווע אַרבעט, מוזן מיר זײַן פֿאָר-זיכטיק.

געדאַרפֿט האָב איך איבערפֿירן פּראָקלאַמאַציעס צום 1-טן מײַ קיין דווינסק.

נאָך דעמאָלטיקן געשפּרעך מיט דעם „מיטגליד פֿון צע-קאַ", בין איך עפּעס ווי עלטער געוואָרן. איך האָב מיט-אַמאָל דערפֿילט די גרויסע היבבייעס, וואָס עס ליגט אַף מיר.

איך האָב אויפֿגעהערט צו זײַן אַ „יונג ייִנגל", איך האָב אויפֿגעהערט צו „שטיפֿן", כ'האָב גערעדט פֿיל גלאַטערער, געשטאַרעט זיך נאָכמאַכן דעם „פֿאַרשטייער פֿון צעקאַ", צו ברויכן מער „וויסנשאַפֿטלעכע" ווערטער, אַזוי עס זאָל אויס-קומען, ווי אַ גרויסער.

דרײַ מעת-לעת האָב איך געברענט ווי אַ פֿייער. שטאַר-קער פֿון אייזן בין איך געווען, אַז איך האָב ניט דערציילט יעדן פֿון מײַנע באַקאַנטע, אַז איך בין באַשטימט איבער-פֿירן פּראָקלאַמאַציעס. איך שטעל זיך פֿאָר, ווי איך וואָלט מיט אַמאָל אויסגעוואַקסן אין די אויגן פֿון מײַנע באַוויי-רים!

דער גוואַלדיקער כיישעק צו טאָן עפּעס, „ברענגען נוצן", איז געווען איבערנאַטירלעך גרויס. יעדער פֿון אונדז, יונגע, האָט מאַמעש געברענט.

איך האָב געבויט פֿאַרשיידענע פּלענער, ווי אַזוי איך וועל איבערפֿירן די פּראָקלאַמאַציעס אומבאַמערקטערהייט. עס האָבן זיך מיר פֿאָרגעשטעלט שרעקלעכע בילדער, און אין דערוועלבער צײַט זייער שפּאַנענדיקע. אָט האָט זיך מיר

געדוכט: איך זיץ אין וואגאָן און קוק אין פענצטער. אַרום מיר זיצן עטלעכע אַלטע ייִדן מיט ייִדענעס. לעבן מיר ליגט דאָס פּעקל. מיטאַמאָל — דער צוג הייבט אָן צו גיין

אנו-קא, מאָשקע, דו פירסט פּראָקלאַמאַציעס?.

שטילער און ער שטעלט זיך באַלד אָפּ. עס איז אין מיטן פעלד.

עס גייען אריין זשאַנדאַרמען. אין דער שבייַלעסדיקער קופּע הכּט מען. זיי דערנענטערן זיך צו מיר.

— דאָ איז ניטאָ וועמען אַרומצוזוכן, זאָגט דער: אַלטע לייט — זאָגט איין זשאַנדאַרם צום צווייטן.

— אַט יענעם באָכערל וואָלט מען געדאַרפט אַ טרייסל טאָן: ער איז מיר פאַרדעכטיק.

— אַט דעם פּיוזיס (קליינינקן)?

— יאָ.

— אַנו־קאָ, מאַשקע! דו פירסט פּראָקלאַמאַציעס, זאָג דעם עמעס? דיר וועלן מיר גאָרניט טאָן. מיר דאַרפן נאָר האָבן די פּראָקלאַמאַציעס.

איך קוק אומבאַהאָלפן אויף די זשאַנדאַרמען, אויף די אַלטע ייִדן און פרעג בײַ איינעם פון זיי — וואָס רעדט ער. איך פאַרשטיי קיין איין וואָרט ניט.

איינער פון די ייִדן ווענדט זיך צום זשאַנדאַרם:

— ער פאַרשטייט קיין רוסיש ניט, ער פאָרט פון דער ייִעשיווע.

— לאָמיר אים איבערלאָזן צו אַלע טייוולאָנים, קום — און זיי גייען אַוועק.

איך בין אַזוי צעפרידן פון דעם איינפאַל, אַז איך שפּרינג אַראָפּ פון סאָפּקע און הייב אָן פלינק אַרומגיין איבערן צימער.

—

.2

דער פּלאַן מײַנער איז געווען פּערטיק. איך נעם מיט זיך אַ קליין קעדבעלע, אין וועלכן איך לייג אַריין אַ קאַ־פּטיום, אַ פּאָר טפילן, און אַרבע־קאַנפעס, עטלעכע ספאָרים. איך פּאָר געקליידעט ווי אַ פּוילוש באָכערל, מיט אַ פּויליש־כסידיש היטעלע, מיט פּייעס, איך מאַך זיך מיר אומבאַדינגט אַ קליין בערדעלע. די „סאַצעס“ (פּראָקלאַמאַציעס) לייג איך

אַוועק אונטן אין קאָרב און פון אויבן — די „הײליקע“ ספאָרים.

מײַן פאַנטאַזיע האָבן מיר אָבער די כאַווירים אַביסל צעשטערט. די פּראָקלאַמאַציעס האָב איך געמוזט אַרומ-בינדן מיט שטריקעלעך אַרום זיך. איך בין איבער דעם אומגעגאַנגען ווי אַ קראַנקער: שטיל, ניט געקענט אײַנבויגן זיך. איך האָב זיך די גאַנצע צײַט געפילט זייער שלעכט.
אויסערדעם האָט מען מיר פאַרווערט אָנצוטאָן אַ בערדל: מע וועט קענטיק זײַן, איך קען נאָך דורכפאַלן. שפּילערהייט בײַ זיך האָב איך באַשלאָסן, אַז אַ בערדל וועל איך זיך פאָרט מאַכן. אָבער אַז מע האָט מיר געזאָגט, אַז איינער פון די כאַווירים וועט זײַן אויפן וואָקזאַל און וועט זען, צי בין איך בעשאָלעם אַרײַן אין וואַגאָן, האָב איך זיך געמוזט אָפּזאָגן פון דעם פּלאַן.

שוין פון אינדערפרי אָן, האָב איך די שפּאַרונקעלעך, וואָס פירן צום באַלעבאָס אין צימער, פאַרהאַנגען מיט אַ האַנטעך. בײַ דער טיר האָב איך דעם באַלעבאָס געמאָלדן, אַז איך פאָר אָפּ אויף אַ פּאָר טעג צו מײַנעם אַ כאַווער אין דערבײַיקן קלײנשטעטל, איך האָב פון אים געקראָגן אַן אײַנלאַדונג.

ענדלעך בין איך אַרײַן אין וואַגאָן. עס איז שווער איבער-צוגעבן, וואָס איך האָב איבערגעלעבט פאַר דער האַלבער שעה, וואָס דער צוג איז געשטאַנען אויף דער פּלאַטפאָרם. דער זשאַנדאַרם מיט דער בלאָ-ווײַסער מונדירקע, מיט דעם שווערד אויף אַ זײַט, וואָס איז הויך אַרומגעגאַנגען איבער דער פּלאַטפאָרם, און געוואָרפן אַן אויג אויף דעם אָפענעם פענצטער, נעבן וועלכן איך בין געזעסן, האָט מיך כאַמעט רוען ניט געלאָזט.

עס האָט זיך מיר שטענדיק געדוכט, אַז ער מיינט עפּעס מיט זײַן הויקן שפּאַנען, אַז ער ווייסט בליסאַפעק,

אַז איך פיר „מאַצעס“, נאָר ער וואַרט אַף עמעצן. באַלד וועלן אָנקומען נאָך זשאַנדאַרן, וועלן אַרומרינגלען דעם וואַגאָן און וועלן מיך אַרעסטירן. באַ יעדן קלאַפּ פון טיר פלעג איך זיך פאַרהוקן אין א ווינקעלע און מאַכן זיך, אַז איך שלאָף.

ענדלעך, האָט זיך דער צוג גערירט פון אָרט און איז לאַנגזאַם אַוועק פון שטאָט. איך האָב זיך איינגעגעבן באַרויקט און האָב זיך דערפילט, ווי איך וואָלט זיך נאָר וואָס געראַטעוועט פון אַ גרויסער געפאַר.

אַז דער צוג איז אַוועק ווייט אונטער דער שטאָט און האָט שאַרף גענומען שניידן די נאַכט־פינצטערניש, האָב איך גענומען באַטראַכטן דעם אוילעם מיט וועלכן איך זיץ. אַנטקעגן מיר זיינען געזעסן צוויי עלטערע ייִדן, אַריסטאָקראַטיש־אַלטמאָדיש געקליידעט, און האָבן געפירט אַ געשפּרעך וועגן פּליטן, וועגן די הויכע פּרייזן אַף האָלץ. איינער פון זיי איז געווען אַ ייד פון אַ יאָר זעכציק, מיט גאָלדענע פענסנע, מיט אַ קליין שפּיציק בראָדאָווקעלע אַף דער נאָז, מיט אַ גרויסער גרויער באָרד, וואָס האָט צוגעדעקט זיין גאַנצן ברוסט־קאַסטן. דער צווייטער — אַ ייד פון אַ יאָר פערציק, מיט רויטע בעקעלעך, מיט אַ שוואַרץ־גלאַנציקער באָרד, וועלכע ער האָט געהאַלטן אין איין גלעטן.

אין קופּע זיינען געווען נאָך צוויי פּערזאָן, ביידע יונגע, רירעוודיקע, געקליידעט נאָך דער לעצטער מאָדע. געפילט האָבן זיי זיך ווי אינדערהיים: צעלייגט די גרויסע טשעמאָדאַנעס, האָבן זיי פון דאָרט אַרויסגענומען גרויסע וועגגלעזער און מעטאַלענע הענטעלעך, האָבן צעלייגט אַ ווייסינקן טישטעכל, אַרויסגענומען עסנוואַרג און האָבן זיך פעסט גענומען פאַר דער אַרבעט. ווי עס איז שפּעטער קלאָר געוואָרן זיינען דאָס געווען צוויי קאָמיוואָיאַזשאָרן פון גאַלאַנטעריי־סחורות.

צוליב זיכערקייט וועגן האָב איך אַרויסגענומען מיין סידער און האָב זיך געזעצט זאָגן טילים. איך קוק אַף קיינעם ניט און זאָג זיך מיט האַסמאַדע איין פּאַסעק נאָך דעם אַנדערן, צושאָקלענדיק זיך דערביי.

איינער פון די וואַיאַזשאָרן, אַ מער דורכגעטריבענער, מיט אַ ווינק צו זיין קאָלעגע און ווייזט אָן אַף מיר.

— וואָס זאָגסטו אָפן יאָלד? עפּעס אַ פּוילישער כניאָק.

ער דערציילט דערביי אַ גאַנצע רייע וויצן ווי אַ וואַיאַזשאָר קען. די עלטערע ייִדן האָט שטאַרק פאַרדראָסן, וואָס זיי לאַכן פון אַזאַ שטיל און פרום ייִנגעלע, ווי איך בין. דער גרויער ייִד האָט מיך באַזונדערס מעקאַרעוו געווען. ער האָט מיר געגעבן אַ שטיקל פון זיין טאָרט, וואָס ער האָט מיטגענומען אין וועג. ביים מע האָט זיי געבראַכט טיי, האָט ער מיר אויך געגעבן אַ גלאָז טיי מיט וואַרעניע.

פאַרגעשטעלט האָט ער זיך, אַז איך בין אַן אָרעם ייִנגל, אַ יאָסעם. איך האָב אים אין די קורצע פראַגן־ענטפערן, וואָס זיינען פאָרגעקומען צווישן אונדז, זיין פאָרשטעלונג ניט צעשטערט. איך האָב דעריבער גענומען אַלע גוטע זאַכן, וואָס ער האָט מיר געגעבן.

דאָס האָט נאָך מער געדרייצט די וואַיאַזשאָרן און זיי האָבן גענומען לאַכן פון מיר. איינער פון די עלטערע ייִדן מיט דער גרויער באָרד האָט געזאָגט צו זיין שכן, אַז די וואַיאַזשאָרן זאָלן הערן.

— אָט דערפאַר זיינען מיר אין גאָלעס: אַ גוי וועט ניט אָפּלאַכן פון אַ ייִדן, ווי אָט די אויכרע־יסראָעל *.

דער וואַיאַזשאָר איז ניט שטיל געוואָרן און, ווי אַף צעלאָכעס די אַלטע, האָט ער זיך געווענדעט צו מיר.

* אויכרע-יִסראָעל — פעלשער אין ייִדן, מעשומאָדים-אַפּיקאָרסים.

— יענגלע, וועמעס מאַמע ביסטו? באָסער־קוויטש עסטו?

— דער אַלטער האָט ניט אויסגעהאַלטן און האָט זיך שטאַרק צעווערטלט מיט די וואַיאַושאַרן.

מיר איז שטאַרק געפעלן געוואָרן, וואָס זיי קריגן זיך איבער מיר. עס האָט זיך מיר געגלוסט לאַכן, נאָר איך האָב זיך שטאַרק איינגעהאַלטן, פאַרטיפט זיך נאָך מער אין טילים. נאָר, אַז עס פלעגט שוין ווערן אומעגלעך איינצוהאַלטן זיך, פלעג איך צודעקן דאָס פּנים מיטן טילים און פלעג זיך שטילערהייט אויסלאַכן. באַזונדערס איז מיר געפעלן געוואָרן דאָס, וואָס זיי ווייסן ביידע ניט וועגן וועמען זיי רייִדן. איך האָב זיך מיר פאַרגעשטעלט, וואָס פאַר אַ פּנים וואָלט געוואָרן בײַ דעם אַלטן ייִדן, וואָס האָט מיך באַזונדערס פאַרטיידיקט און האָט מיך זייער וואַרעם אָפּגענומען, ווען עס וואָלטן אַנגעקומען זשאַנדאַרן, וואָלטן מיך אַרומגעוואַכט, און אינמיטן דערינען געפינען פּראָקלאַמאַציעס... איך האָב זיך אויך פאַרגעשטעלט, ווי וואָלט דערזעלבער אַלטער אויסגעזען אין די אויגן פון דעם וואַיאַושאַר, וואָס האָט אים באַזונדערס אַטאַקירט מיט זיינע וואַיאַושאַרישע וויצן.

3

ענדלעך זיינען מיר צוגעפאָרן צו הוינסק. איך האָב געפילט, אַז דאָס איז דער לעצטער מאָמענט. אויב איך וועל בײַשאַלעם אַריבערגיין די גאַס און וועל אַריין אין האָטעל, איז די גרעסטע געפאַר אַריבער. איך בין זייער פאָרזיכטיק אַרויס פון וואַגאָן, האָב זיך שטאַרק אַרומגעקוקט, צי איז דאָ עמעצער ניטאָ פון די פאַרדעכטיקע פּערזאָנען, איך בין אַראָפּגעשפּרונגען פון די טרעפּלעך.

מיט אַמאָל האָט געפּלאַצט אַ שטריקל, מיטן וועלכן איך האָב אַרומגעבונדן אַרום זיך די פּראָקלאַמאַציעס. איך האָב זיך געכאַפּט פאַרן בויך, ווי עס וואָלט מיך געכאַפּט קראַמפּן, איך בין קריכנדיק אַרויס פון וואָקזאַל. אַ טרעגער האָט באַ מיר צוגענומען דאָס קערבל און איך האָב זיך נאָכגעשלעפּט נאָך אים צוהינקענדיק אויף איין פוס. איך בין פאַרפאָרן אין אַ האָטעל.

געעפנט האָט מיר אַן עלטערער פאַרשלאָפענער ייד אין אונטערשטע וועש. אין קאָרידאָר איז געווען פינצטער. ער האָט מיר געעפנט אַ טיר פון אַ נומער און איך בין אַריין אין צימער. אַז איך בין געבליבן איינער אַליין, האָב איך זיך ערשט דערפילט רויק. איך האָב זיך גלייך אויסגעטאָן, האָב אָפּגעבונדן די בלעטלעך, האָב זיי מיט אַ באַזונדער ליבע אויסגעגלעט, אין אַ פּאַפּיר פאַרבונדן און אונטער־געריקט זיי אונטער דער בעט. איצט אַפילו, אַז עס וועלן קומען זשאַנדאַרן, האָב איך אויך אַ טערעץ — וועך קען וויסן, ווער עס האָט זיי דאָ אַוועקגעלייגט.

איך האָב שוין דורכגעפירט מיין אַרבעט! אָט אַ געלעכ־טער! וואָס זשאַנדאַרמען, ווער זשאַנדאַרמען!

און געדוכט האָט זיך מיר, אַז איך האָב פאַר זיי גאָר קיינמאָל נישט מורע געהאַט, אַז איך האָב זיי אַלעמאָל גע־הערט ווי דעם קאַטער.

איך האָב זיך פאַרגעשטעלט, ווי איך קום צוריק און גיב אָפּ אַ באַריכט פון מיין רייזע: אַ גליקלעכער, אָבער אַן ערנסטער שטיי איך פאַרן „מיטגליד פון צעקאַ“ און רויק, זאַכלעך דערצייל איך אים די געשיכטע פון מיין רייזע. איך גיב אים איבער דעם „צושטאַנד פון דער הויזסקער אָרגאַניזאַציע“. ער הערט מיך אויס און רעדט מיט מיר ווי מיט אַ גלייכן, ווי מיט אַ מענטשן, וואָס האָט גלענצנד דורכגעפירט אַ קאָנספּיראַטיווע שליחות. און שפּעטער ווערט

אין אונדזער אומלעגאַלער „בראַניק" זיין געדרוקט אַ קאָ-
רעספּאָנדענץ, ווו עס וועט דערמאָנט ווערן, אַז אַבנעם אַ
באָווער האָט זיך איינגעגעבן דורכצופירן פּראָקלאַמאַציעס
אין הווינסק, און דער באָווער וועט זיין איך, איך... און
מיטאַמאָל האָב איך זיך דערמאָנט אין דער קאָמישער
מייסע אין וואַגאָן, ווי דער וואָיאַזשאָר האָט מיך אָנגענומען
פאַר עפּעס אַ יאָלד. איך דערמאָן זיך אָן די מייסעס, וואָס
ער האָט דערציילט און עס כאַפּט מיך אָן אַ געלעכטער.

אָט אַזוי ליגנדיק בין איך איינגעשלאָפן.

נאָר אין שלאָף האָב איך דערפילט, אַז די טיר האָט „אַ
סקריפּע געטאָן און עמעצער איז אַריין אין צימער. איך
האָב די אויגן אָן עפן געטאָן — און ווי עמעצער וואָלט מיך
אַ שטופּ געטאָן, האָב איך זיך האַסטיק אויפגעוועקט.

אין דער טונקעלער גרויקייט פון צימער, האָב איך נעבן
מיר באַמערקט אַ טונקל-הויכע פיגור און אין די אויגן האָבן
אַ בליאַסק געטאָן צוויי רייען מעשענע קנעפּ. דאָס בלוט
האָט אַ קלאַפּ געטאָן אין קאָפּ: „וואָס בין איך געווען אַזוי
פריילעך? איך האָב געמיינט, אַז אַזוי גלאַט קומט אָן
דורכצופירן פּראָקלאַמאַציעס? ניין, בהדערקן"... און גלייך
איז מיר אין מוח, ווי אַ בליץ, דורכגעפלויגן אַ כשאַד אַף
דעם וואָיאַזשאָרל, וואָס האָט פון מיר געלאַכט. איך האָב זיך
דערמאָנט, אַז בײַס איך בין געגאַנגען פון וואָקזאַל, און
האָב זיך, קלוימערשט, געהאַלטן פאַרן בויך, האָט ער פון
מיר מאָדנע געלאַכט, האָט זיך פאַרדעכטיק געווינצלט און
האָט אַלץ געוואָלט אַ טאָפּ טאָן מיך פאַרן בויך. אָט די
שפּיקעס וויסן שוין ווי אַריינצונאַרן זייער קאָרבן, ביפראַט
נאָך אַזאַ יונגען בעזרע-מאַן, ווי איך. ער האָט זיך מיט מיר
צוזאַמען אַריינגעזעצט אין וואַגאָן, איז מיט געפאָרן און
דאָ וועט ער מיך בליסאָפּעק אַרעסטירן. אָט דאָס אַלץ איז
דורכגעפלויגן מיר אין מוח אין איין סעקונדע.

איך האָב זיך געווענדעט צו דער פיגור:

וואָס האָט איר געדאַרפט?

— דער מענטש האָט איינגעבויגן דעם קאָפּ און אַ דריי געטאָן מיט די רעכטע וואַנג.

דאָס איז מיר נאָך פאַרדעכטיקער געוואָרן. וואָס שווייגט ער? ניין, דאָס טויג ניט, מע מוז אַרבעטן ענערגישער און פלינקער. מע מוז זען דורך אים גופע ראַטעווען זיך, מע מוז אים עפּעס געבן...

— באַרין, — האָט דער מענטש שטיל אַרויסגעזאָגט.

— וואָס, וואָס דאַרפט איר?

— פּאַשפּאָרט.

איך בין פאַרפאַלן. ווען דעם איז ניטאָ וואָס צו רעדן. עס דוכט זיך מיר נאַר, אַז איך האָב פאַרגעסן דעם פּאַס אינדערהיים. איך האָב איבערגעטאָן קאָסטיומען, געדאַרפט זיך דאָך מאַכן אומבאַמערקט, באַ־באַ־באַ, אומבאַמערקט, פאַר די שפּיקעס אומבאַמערקט... געדאַרפט נאָך אַ בערדל אָנטאָן, ס׳האָט זיך דאָך מיר זייער געוואָלט אַ בערדל...

מיטאַמאָל האָב איך זיך דערזען מאַדנע קליין און יינגלש אין מיינע אייגענע אויגן. מע מוז זיך דאָך מער ערנסט באַציען צו אַזעלכע ווינציקע פּאַרטיי־שלי־בעכן, מע קען דאָך ניט טראַכטן נאָר וועגן זיך אין אַזעלכע מאָמענטן. איך דערמאָן זיך גלייך, ווי דער „מיט־גליד פון צעקאַ“ האָט מיר געזאָגט: „אויב איר וועט הונגערן, קענט איר באַקומען קאַטאָרגע, און מיר וועלן מוזן בייטן די דירעס“. איך האָב פעסט און זיכער נאָך אַמאָל אַ פרעג געטאָן דעם מענטשן מיט די מעשענע קנעפּ.

— וואָס דאַרפט איר?

— אייערע פּאַפּירן. באַ אונדז טאָר מען ניט לאָזן קיינעם איבערנעכטיקן, ניט־פאַרעגיסטרירטע אין אַדרעס־ביך פון פּאָליציי...

— און הערצו האט מען געדארפט וועקן מיך פון שלאף?
שוין די דריטע נאכט, אז איך שלאף ניט, איך בין אלץ
אין וועג, און טאמער האב איך היינטיקע נאכט די מעג-
לעכקייט צו שלאפן א פאר שעה, לאזט מען ניט. פאפירן
דארף ער — קיינע פאפירן וועל איך ניט געבן. אין צוויי
שעה ארום פאר איך אוועק.

— אנטשולדיקט, באריך... איך... איך וואלט... פאר-
שטייט איר מיך... וואס איז מיר... נאר פאליציי, איר פאר-
שטייט.

— וועלכע פאליציי? — דא איז דא פאליציי? זאל זי
ארייגגיין אהערצו וועל איך איר געבן דעם פאס מיינעם.

— ניין, באריך, דא איז קיין פאליציי ניטא. וואס זאל זי
דא טאן? אין אונדזער האטעל שטייען ניט איין קיין אומ-
לייטן, כאלילע... אהא, אונדזער האטעל...

לויט זיין-ארט ריידן האב איך זיך איבערצייגט, אז ער
לייגט ניט, אז קיין פאליציי איז דא ניטא. אז ער איז פאשעט
געקומען נאכן פאס. איין סעקונדע איז מיר נאך איינגע-
פאלן א כשפה, עפשער איז ער אויך א שפיק, עפשער איז
ער אויך איינער פון יענע, וואס דינען דא אין האטעל לע-
פאנעם וועגן, נאר איך האב באלד זיך געשטארקט.

איך האב שוין מיט מיין לאקיי גערעדט געלאסענער,
איך האב אים געזאגט, אז אין א פאר שעה ארום וועל איך
אלציינס אוועקגיין און פארלאזן אינגאנצן דעם צימער.
איך פאר צו א שוועסטער, און וויל עס איז געווען שפעט
באנאכט, האב איך ניט געוואלט קלאפן צו איר, בין איך
פארפארן אהער. אויב ער וויל, קען ער קריגן דעם פאס,
נאר מיר ווילט זיך ניט האבן קיין אייסעק מיט אים, ווייל
איך מוז דעם פאס אין א פאר שעה ארום האבן צוריק.

— דער לאקיי האט זיך זייער אנטשולדיקט, וואס ער האט מיך
באאומרויקט. ער האט מיך געבעטן גלייבן אים זיין ערן-

וואַרט, אַז ווען ניט דער באַלעבאָס, וואָס לאָזט אים ניט אַרײַן, וואָלט ער דעם באַרין נאַטירלעך ניט באַמערקט, נאָר מען איז, פֿאַרשטייט איר דאָך, באַ יענעם...

אַז דער לאַקיי איז אַרויס און באַ מיר אין צימער איז שטיל געוואָרן, האָב איך זיך נאָך עטלעכע מינוט צוגעהערט צו דעם, וואָס קומט פֿאָר אין קאָרידאָר. צי שושקעט ער זיך ניט שטילערהייט מיט אַן׳אַקאָלאָדאַטשניקעם, אָדער אַ זשאַנדאַרם. אין קאָרידאָר איז געווען רויק און שטיל.

ערשט איצט האָב איך זיך גענומען פֿאַר זיך אַליין. איך האָב אין בעט ליגנדיק, זיך אַליין אָפֿן קאָל געווידלט, פֿאַר וואָס בין איך אַזוי פֿאַבן, פֿאַרוואָס האָב איך געציטערט אין וואַגאָן... דורך דעם ציטערן אַליין קען מען גיכער דורכפֿאַלן: קיינער איז מיר ניט נאָכגעגאַנגען, קיינער האָט מיך ניט געזוכט...

אינדערפֿרי האָב איך גענומען גאַנץ קאַלטבלוטיק דאָס פּעקעלע פּראָקלאַמאַציעס און האָב אַריבערגעטראָגן צו מײַן שוועסטער. פֿון דאָרט בין איך אַוועק לויט דעם אָנגעוויזענעם אַדרעס צו איינעם אַן אָנגעשטעלטן אין אַ מאַנופֿאַקטור־געשעפֿט, האָב אים איבערגעגעבן, אַז „איך האָב אַביסל סכוירע צו פֿאַרקויפֿן, אַז איך וואָלט וועלן, ער זאָל צו מיר אַרײַנגיין אין נומער". און האָב אים אָף אַ שטיקל פּאַפּיר איבערגעגעבן דעם אַדרעס און די שעה, וועלכע איך וועל זײַן אינדערהיים.

דער אָנגעשטעלטער האָט אַ שמייכל געטאָן און געפֿרעגט:

— אײַך האָט געשיקט דער פֿעטער?

— די באָבע האָב איך אים געענטפֿערט געהיים.

און אַ פֿאַר שעה אַרום האָט מען באַ מיר אַלץ צוגענומען און איך בין געווען אינגאַנצן אַ ריינער.

צוריק פֿאָרנדיק האָב איך שוין ניט באַהאַלטן זיך, נאָר, פֿאַרקערט, איך האָב זיך מאָדנע האַזערדיק געדרייט פֿאַר די אויגן פֿון זשאַנדאַרם, ער זאָל בײַ מיר פֿרעגן אַ פּאַס, ער־זאָל בײַ מיר מאַכן אַן אונטערזוכונג.

אַז איך בין געקומען אַהיים, האָב איך זאַכלעך, ווי אַ גרויסער, אָפּגעגעבן אַ באַריכט וועגן דער רייזע. איך האָב זיך פּאַשעט געשעמט צו דערציילן פֿון מײַן מוירע און שרעק, פֿון די כשאָדים און פֿאַרדאַכטן, וואָס איך האָב געהאַט...

מײַנע כאַווײרים האָב איך אויך שפּעטער ניט דערציילט וועגן דער נעסיע, וואָס איך האָב געהאַט אין דווינסק. נאָר ניט איינמאָל, ווען דער כוישעק פֿון אַנטפּלעקן דעם סאָד איז געווען זייער גרויס, האָב איך זיי דערציילט אַ פֿאַנטאַסטישע מייסע וועגן דעם, ווי אַזוי „מײַנער אַ באַקאַנטער“ האָט איבערגעפֿירט פֿון איין שטאָט אין דער אַנדערער פּראָקלאַמאַציעס און דערבײַ האָט ער געהאַט ניט קיין געווײנטלעכע באַגעגענישן, קלוימעדעס, מיט זשאַנדאַרמען, מיט שפּיקעס, וואָס האָבן אים אַרומגערינגלט פֿון אַלע זײַטן און האָט זיך אַרויסגעדרייט פֿון זייערע הענט. דעם „מײַנער אַ באַקאַנטער“ האָב איך געמיינט זיך אַליין...

אָט אַזוי האָט געאַרבעט די קינדערשע פֿאַנטאַזיע...

Цена 25 коп.

х. д.

פרייז 25 קאָפּ

На еврейском языке

Б. ОРШАНСКИЙ

В подполье

Рассказы для детей

ЦЕНТРИЗДАТ
НАРОДОВ СССР

Москва, центр,
Никольская, 10